नं०४६२४ – घ

राजवल्लभमण्डनम्

पत्राणि २५ + ११ = ३६

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

नं० ४७२४ — घ
राजवल्लभः

नं० ४७२४-घ

राजवल्लभ मण्डनम्

पत्राणि २५+११=३६

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

४८२४

॥ श्री ॥ अथ राजवल्लभ [मण्डनं] ग्रंथः प्रारंभः ॥ श्री ॥ वल्ला २० पद्धति

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा०व०॥

॥१॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकरंजेश्वर्यै नमः ॥ आनंदं यो गणेशार्क विष्णु गौरी महेश्वराः ॥ देवाः कुर्युः श्रियं सौख्यं मारोग्यत्वं गृहे सदा ॥१॥ देवं नमा
मि गिरिजात्मजमेकदंतं सिंदूरचर्चितवपुः कविशालशुंडं ॥ नागेंद्रमंडिततनुं युतसिद्धिबुद्धिं सेव्यं सुरोरगनरैः सकलार्थसिध्यै ॥२॥ या
ब्रह्माद्यैरलक्ष्या त्रिभुवननमिता ब्रह्मपुत्री शिवाद्या ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रः प्रणमति बहुशो या सदानंतरूपा ॥ वाणी चैतन्यरूपे वसति च स
कले प्राणिजिह्वासु कधा तृट्सा नियंस्क प्रसन्ना वितरतु विभवं विश्वरूपा च लोके ॥३॥ कंबीसूत्रांबुपात्रं वहति करतले पुस्तकं ज्ञानसूत्रं हंसारू
ढस्त्रिनेत्रः शुभमुकुटशिराः सर्वतो वृद्धकायः ॥ त्रैलोक्यं येन सृष्टं सकलसुरगृहं राजहर्म्यादिहर्म्यं देवो सौ सूत्रधारो जगदखिलहितः पातु
वो विश्वकर्मा ॥४॥ स्त्रीपुत्रादिकभोगसौख्यजननं धर्मार्थकामप्रदं जंतूनां लयनं सुखास्पदमिदं शीताम्बुधर्मापहं ॥ वापीदेवगृहादिपुण्यम
खिलं गेहात्समुत्पद्यते गेहं पूर्वमुशंति तेन विबुधाः श्रीविश्वकर्मादयः ॥५॥ सिध्यै गृहारंभमुशंति रव्यायथोदिते मासि बलक्षपक्षे ॥ शशांक
वीर्ये सुदिने निमित्ते शुभे रवौ सौम्यगते प्रवेशः ॥६॥ चैत्रे शोककरं गृहादिरचितं स्यान्माधवे र्थप्रदं ज्येष्ठे मृत्युकरं शुचौ पशुहरं तद्वित्तदं श्रा
वणे ॥ शून्यं भाद्रपदे श्विने कलिकरं मृत्युक्षयं कार्तिके धान्यं मार्गसहस्ययोर्दहनभीर्माघे श्रियः फाल्गुने ॥७॥ आदित्ये हरिकर्कनक्रघटगे
पूर्वापरास्यं गृहं कर्तव्यं तुलमेषवृश्चिकवृषे याम्योत्तरास्यं तथा ॥ द्वारं भिन्नतया करोति कुमती रोगार्थनाशस्तदा कन्यामीनधनुर्गते मिथुनगे
त्रिपु चास्मिन्न कार्यं गृहं ॥८॥ कन्यादिषु पूर्वतो यमदिशि साज्यं च चापादितो द्वारं पश्चिमनक्रिके जलचरात्सौम्यं रवौ युग्मतः ॥ यस्माद्दस मुखं दि

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

शस्तं भवनं द्वाराद्विकं हानिकृत् सिंहं चापि वृषं च वृश्चिकघटौ याते हितं सर्वतः ॥९॥ प्राची मेषतुलास्थभानुरुदयन्ति स्याद्द्वे समये पाद्विभे चित्रास्वातिभ
ग मध्यगा निवेदिता प्राच्यैर्बुधैः पंचधा ॥ प्रासादो भवनं करोति नगरं दिग्मूढमर्थक्षयं ह्यर्थेद्दिव गृहे पुरे च नितरां मा पुर्धनं द्विजसुखं ॥१०॥ तारे मार्क
टके ध्रुवस्य समतां नीते बलं वेनते द्दीपाग्रेण नहे स्यश्च कथिता सूत्रेण सौम्या दिशा ॥ शंको नेत्रगुणेन मंडलवरे छायाद्वयामस्ययोर्जाता यत्र
युतिः स शंकुतलतो याम्योत्तरे स्फुटे ॥११॥ राशीनामलिमीनसिंहभजतां पूर्णा मुखं शोभनं कन्याकर्कटनक्रराशिगृहिणो याम्याननं मं
दिरं ॥ राशौ धन्वितुला युगस्य सदनं शास्ते प्रतीचीमुखं पुंसां कुंभरषाजराशिभजतां सौम्याननं स्याद्गृहं ॥१२॥ श्वेता ब्राह्मणभूमिका च घृत
गंधा शुभस्या द्विनी रक्ताशोणितगंधिनी नृपतिभूः स्यादेकषाया च सा ॥ स्याद्वैश्या तिलतैलगंधमुदिता पीता च वै शया मही कृष्णा मत्स्य
कगंधिनी च कटुका भूः शुद्र इति भूलक्षणं ॥१३॥ स्याद्विभवे घा मधुरा सिता भा चतुर्षु वर्णेषु मही प्रशस्ता ॥ स्नेहान्विता यन्मृदु भुजंगयोर्या स
रिद्वतीनां च विडालयोर्या ॥१४॥ परीक्षितायां भुवि विघ्नराजं समर्चयेच्चां डिकयासमेतं ॥ क्षेत्राधिपं चाष्टदिगाधिनाथान् सपुष्पधू
सम पैर्बलिभिः सखाद्यैः ॥१५॥ खातं भूमिपरीक्षणे करमितं तत्पूरयेत्तन्मृदा हीने हीनफलं समे च फलं लाभो रजो वर्धने ॥ तत्स्याज्जल पूर्णतां
चक्रं री शतपदं गत्वा परीक्ष्यं पुनः पादोने धपि हीनके च निश्रते मध्याधमे चावनी ॥१६॥ भूमेः प्राक्प्लवनं च शंकरककुप् सौम्याश्रितं सौख्यदं वह्नौ
वह्निभयं यमे च मरणं चौराद्भयं रक्षसि ॥ वायव्ये प्लवनं च धान्यहरणं स्याच्छोकदं वारुणे विप्रादेरनुवर्णतश्च स्फलदं सृष्टिक्रमात् सौम्यतः ॥१७॥

व	व	क
छ	य	च
ह	र	त

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰ पृ॰॥ अग्नौ राक्षसवायुष्वां करदिशि स्थाप्याः क्रमात्कीलकाः अश्वत्थात्खदिरात् शिरीषबकुलात् वृक्षात्क्रमेण द्विजात् ॥ वर्णानां कुशमुंजका
॥२॥ शत्राणजं सूत्रं क्रमात्सूत्रणे निम्नाभूः स्फुटितोषरा विलसती शल्यैर्युता नो शुभा ॥१८॥ प्रश्नश्च यंचाधिगृहाधिपेन हे यस्य वृक्षस्य फलस्य धा
धि ॥ वाच्यं हि कोष्ठैः स्वरसंस्थितेन शल्यं विलोक्यं भवनेषु सूक्ष्मा ॥१९॥ आकाचातारहसापायवर्णाः प्राच्यादिस्थे कोष्ठके शल्यमुक्तं ॥ केशां
गाराः काष्ठलोहास्थिकाद्याः तस्मात्कार्यं शोधनं भूमिकायाः ॥ २०॥ शल्यं गर्भो भूपभयं हयानां रुजं श्वनो सोः कलहं प्रनाशौ ॥ खरोष्ट्रयो
र्हानिमपत्यनाशं स्त्रीणामजस्याग्निभयं तनोति ॥ २१॥ कन्यादौ रवितस्त्र्ये फणिमुखं पूर्वादिसृष्टिक्रमे स्यात्तं भास्तु चतुर्दिशि भयगतं
लां मूलपृष्ठं शिरः ॥ द्वारे तस्य मुखे गृहादिभयदं कुक्षिद्वयं सौख्यदं दुःखं प्राक्खनने शिरोंघ्रिपुच्छः कुक्षौ स्वकं दक्षिणे ॥ २२॥ प्राच्यां ना
गमुखं बुधैर्निगदितं भाद्राश्विनेकार्तिके मार्गात्फाल्गुनपुच्छतः क्रमतया याम्येजलेचोत्तरे ॥ क्षेत्रेचाष्टविभाजिते दिनकराद्द्वारान्लिखे
त्कोष्ठगान् शल्यं गारकयोश्च तत्र फणिनः शारीरकं गोखने तु ॥ २३॥ शीर्षे मातृपितृक्षयस्तदभितश्चांगे रुजः पुच्छकं पृष्ठदुष्यंति दक्षकु
र्णा क्षिखनने स्यात्पुत्रधान्यादिकं ॥ पूर्वे स्ये निलखातनं यममुखे खातं शिवे कारयेत् शीर्षे पश्चिमगे च वह्निखननं सौम्ये खनेन्नैर्ऋते ॥२४॥
दक्षिणे कोणे पूर्वविभागे पूजनं पूर्वं शिलानां सैमर्था ॥ स्थाप्या शेषशिला दक्षिणतः स्तंभसमर्प्या विधानेन ॥ २५॥ क्षेपकः ॥ ब्रह्मस्त्वां भुर्यथा ॥
सूत्रं भित्तिशिलान्यासं स्तंभस्यारोपणं तथा ॥ पूर्वदक्षिणयोर्मध्ये कुर्यादित्याह कश्यपः ॥ २६॥ नारदः ॥ नभस्यादिषु मासेषु त्रिषु त्रिषु यथा

स्याते चैव शिलान्यासे रघवं कं मयतायने ॥२४॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥२॥ क्रमं ॥ पूर्वादि दिक्षु शिरो वामपार्श्वशायी प्रदक्षिणं ॥१॥ वास्तु शास्त्रे प्युक्तं ॥ वास्तोः शिरसि पुच्छे च वामकुक्षौ च पृष्ठतः ॥ आयुःकामः खनेन्नैव पद
॥ स्य कुक्षौ खनि शुभा ॥१॥ भित्ते र्मूलं स्थापनीयं जलांते पाषाणे वा हेमरत्नैः स गर्भं ॥ शीर्षे गुर्वी लेप हीनाधिका वा संधिः श्रेणी वा दहीनार्थ
हान्यै ॥२५॥ भवनपुरस्कराणां सूत्रणे पूर्वमुक्तः कथित इह पृथिव्याः शोधने च द्वितीयाः ॥ तदनु मुखनिवेशो स्तंभसंरोपणे स्याद्स्पनवसन
कालेपं च धा वास्तुयज्ञः ॥२६॥ वृक्षाः क्षीरसरं कास्थ फलिनस्त्याज्या गृहाद्दुरतः स्तंभे चंपक पाटले च कदली जाती तथा केतकी ॥ यामादूर्ध्वम
शोषवृक्षस्करछायानशस्ता गृहे पार्श्वे कस्य हरेरपीश पूरतो जैनानुचंड्याः क्वचित् ॥२७॥ स दुग्धवृक्षा द्रविणस्य नाशं कुर्वंति ते कंटकि
नो रिभीतिं ॥ प्रजाविनाशं फलिनः समीपे गृहस्य वर्ज्याः फलधौतपुष्पाः ॥२८॥ दुष्टभूतसमाश्रितो विविट पीनो छिपतेशाकितस्तद्विलीच
शमीमशोकबकुलौ पुंनागसचंपकौ ॥ द्राक्षा पुष्पकमंड पंच तिलकात् स्त्र सांचपे द्दाडिमीं सौम्यादेः शुभदो कपीतनन वटा वौदुंबराश्वत्थकौ ॥२९॥
उत्संगनामाभिमुखः प्रवेशाः सव्यपृष्ठभंगो भवनस्य पृष्ठात् ॥ विनाश हेतुः कथितो ऽपसव्यः सूत्रा प्रशस्तो भवने खिले सौ ॥३०॥ प्रावेशः प्रवि
कायको वरूपादि कू वक्रो भवेसृष्टितो वामावर्तउदाहृतो यममुखे सौ हीनबाहुर्बुधैः ॥ उत्संगो नरवाहनाभिवदनः सृष्ट्या यथा निर्मितः प्राग्वक्रो
पि च पूर्णबाहु रुदितो गेहे चतुर्धा पुरे ॥३१॥ हस्तः पर्वाष्टयुक्तो मुनिभररचितः पर्वचैकं त्रिमात्रं मात्रा षण्णां यवानामुदरविमितिर्यात्मिरूप
चामुत्तमानां ॥ पुष्पेश्चत्वारि पूर्वं तदनु च विभजेद्दंगुलैः पर्व पुष्पैर्निर्ग्रंथि रक्त काष्ठो मधुमय उदितः स्वादिरो वंशधा त्रोः ॥३२॥ ज्येष्ठो ष्टाभि

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥कृते त्रेतायुगे चैव हस्तो ज्येष्ठैः प्रकीर्तितः ॥ द्वापा... मो से यः कन्यस सन्य करौ प्रन ॥ ... यमे चैतन्य ... गमस्तं तु धारयेत्

श्रा॰ व॰॥ यवो हरैस्तु मुनिभिर्मध्यस्तु षट्कं स्वसोः र्मष्यं चोत्तमकेन यामनगरं क्रोशादिकं योजनं॥ प्रासादप्रतिमे नृपस्य भवनं मध्येन हर्म्यादिकं यानं षट्‌य
॥३॥ वसं भवेन ह्यायनं छत्रासनास्यादिकं॥ ३३॥ रुद्रो भायुर्विन्धिकर्महुताशगो ब्रह्माकालस्तोयपः सोमपितृ॥ पुष्पे हेथा मूलतोस्मिंश्च मध्यात् पंचाष्टं
यं घ्नि वेदै र्विभज्य॥ ३४॥ ईशो मारुत वह्निविष्णुविधयः सूर्यश्च रुद्रो यमो वै रूपो वसवो ष्टहं ति वरुणः षट्पंक्ति रुक्छाक्रिया॥ ज्ञानं वित्तपति
र्निशाकरजयौ श्रीभास्करे वो हली कामो विष्णुरिति क्रमेण मरुतो हस्तेत्र यो विंशतिः॥ ३५॥ उच्चाटनं रोगभयं च दुःखं पञ्चे भयं पीडनकं प्रजायाः
मृत्युः प्रणाशो विधनः क्षयं स्यान्मोहः क्रमाद्दैवतपीडनेन॥ ३६॥ हस्तो यत्नात्पुष्पयोरंतराले लष्टाधार्यो मंदिरादौ निवेशो॥ हस्तात्सूक्ष्मो पाल्य
कस्मात्तदासौ कार्यविघ्नं दुःखमाधिः करोति॥ ३७॥ नाडो द्वादश मातृका परिमितस्ताल ह्यं स्यात्करः पादोनद्विकरो विकिष्कुरदितो श्राप
श्चतुर्भिः करैः॥ क्रोशो दंडसहस्रयुग्ममुदितो द्वाभ्यां च गव्यूतिका ताभ्यां योजनमेव भूमिरखिला कोटीशतं योजनैः॥ ३८॥ सूक्ष्माष्टकं हस्ति
नृहस्तमोजं कार्पासजं स्याद्धचलं व संज्ञं॥ काष्टं च सूक्ष्मास्यमतोपि लेख्यमियष्ट सूत्राणि वदंति संतः॥ ३९॥ ५॥ इति श्रीवास्तुशास्त्रे राजव
ल्लभमंडने मिश्रकलक्षणं प्रथमं॥ १॥ ५॥ संग्रामे धनुरद्भयो पतितः स्वेदो महेशात्सितौ तस्माद्भूतमभूच्च भीतिजननं धावापृथिव्यां म
हत्॥ तद्देवैः सहसा विगृह्य निहितं भूमावधोवक्त्रकं देवानां वसनाद्वास्तु पुरुषस्तेनैव पूज्यो बुधैः॥ १॥ प्रासादे भवने तडागखनने कूपे च वा
पीवने जीर्णोद्धारपुरे च यागभवने प्रारंभनिर्गमने॥ वास्तोः पूजनकं सुखाय कथितं पूजां विना हानये पादौ रक्षसि कं त्रिवेंघ्रि करयोः संधौ च

गमाने॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

कोणद्वये ॥२॥ सैवाकृतिर्यास्तु रिहार्चनीयस्त्वेकांशतो भागसहस्रयुक्तः ॥ साधारणोऽशद्वयहोपि ते षु चैकाधिकाशीतिपदस्तथैव ॥३॥ ग्रामेभू
पालमंदिरे च नगरे पूज्यश्चतुःषष्टिकैः ६४ रेकाशीति ८१ पदैः समस्तभवने जीर्णे निधाय्यंशकैः ४९ प्रासादे तु शतांशकैः १०० स्तु सकले पूज्य
२५ स्तथा मंडपे कूपे षण्णवचंद्र १९६ भागसहितो वापीतडागे वने ॥४॥ ईशो मूर्ध्नि समाश्रितः श्रवणयोः पर्जन्यनामादितिरापस्तस्य गलेऽथ दं
सयुगुले प्रोक्तो जयश्चादितिः ॥ उक्तावर्यमभूधरौ स्तनयुगे स्यादापवत्सो हृदि पंचेंद्रादकराश्च दक्षिणभुजे या मे च नागादयः ॥५॥ सावित्रः स
विता च दक्षिणकरे वामे द्वयं रुद्रतो मृत्युमैत्रगणास्तथोरुविषये स्यान्नाभिपृष्ठे विधिः ॥ मेंद्रे शक्रजयौ च जानुयुगुले तौ वह्निरोगौ स्मृतौ पूष्णो
नंदिगणाश्च सप्तविबुधा गुल्फौः पदोः पैतृकः ॥६॥ ईशास्तु पर्जन्यजयेंद्रसूर्यासत्यो भृशाकाशक एव पूर्वे ॥ वह्निश्च पूषावितथाभिधानो गृहक्ष
तपतिः क्रमेण ॥७॥ गंधर्वभृंगो मृगपैतृसंज्ञौ द्वारस्थसुग्रीवकपुष्पदंताः ॥ जलाधिनाथोप्यसुरश्च शोषः स पापयक्ष्मापि च रोगनागौ ॥८॥
मुख्यश्च भल्लाटकुबेरशैलास्तथैव बाह्येदितितो दितिश्च ॥ द्वात्रिंशदेवं क्रमतोऽर्चनीयास्त्वयोदशैव त्रिदशाश्च मध्ये ॥९॥ प्रागर्यमा दक्षिणतो
विवस्वान् मैत्रोऽपरे सौम्यदिशाविभागे ॥ पृथ्वीधरो सावथ मध्यतोपि ब्रह्मार्चनीयः सकलेषु नूनं ॥१०॥ आपापवत्सोऽग्निवकोणमध्ये सावि
त्रिकोणे सविता तथैव ॥ कोणे महेंद्रेंद्रजयौ तृतीये रुद्रोऽनिलोऽन्योपि च रुद्रदासः ॥११॥ ईशानवायुश्चरकी द्वितीये विदारिका पूतनिका तृती
ये ॥ पापाभिधा मारुतकोणके तु पूज्याः कराउकविधानकैस्तु ॥१२॥ ब्रह्मा पेरपरस्तु तेन समकाहेयार्यमाधास्त्वमी कौशैशै द्विपदास्तथाए
मध्यकोणे

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा० ३०॥ मरुतः कोणेर्धभागा बहिः ॥ शेषा एकपदाः स्मृताश्च कथिता वेदर्तुकेथौ नव ब्रह्मा षट्पदकोर्यमादिविबुधा ईशादयश्चैकशः ॥१३॥ ब्रह्मा क
॥४॥ लांशो यस्कतोर्यमाद्याः कोणेष्टबाह्ये पि सार्धभागाः ॥ विधौतृ कोणे द्विपदास्तथाष्टौ शेषाः स्मृता एकपदाः शतांशे ॥१४॥ ब्रह्मा जिनांशादुदि
तः त्रिनतोर्यमाद्याः कोणे षु सार्धः पदतो पि तथैव चाष्टौ ॥ शेषा द्विभागसमकार विभागकोष्ठं पूज्योरथाश्च गजवाहनके तु यंत्रे ॥१५॥ यंत्रेत्र
योदशपदै रविपूजनीये स्त्रपंचविंशति रजो दशतोर्यमाद्याः ॥ कोणे ध्वयोमरगणा बहि केवलांशो भद्रे च्छिकं रसविभागपरे द्विभागाः ॥१६॥
षट द्वात्रिंशत्क्रमत्रासनोर्यममुखास्युः सूर्यभागाः क्रमात् कोणे ज्येष्ठ स्मृता द्विभागसहिता बाह्येषु सार्धत्रिकाः ॥ आष्टौ रामपदाः पुनर्द्विपदकाः
षड्भोगिनोष्टौ स्मृताः क्षेत्रे षण्णवचंद्रभागसहिते स्यादेवतानां क्रमः ॥१७॥ वेदांशो विधिरर्यमाश्च ऋतयश्च त्वंगनयस्वष्टकं कोणे ष्वष्टपदार्ध
गाः परस्मृताः षड्भागहीने पदे ॥ वास्तुर्नेदयुगांशरूपमधुना ष्टांशैश्चतुःषष्टपः संधेः सूत्रमितान् सुधीः परिहरेत् भित्तीस्तुलास्तंभकान् ॥१८॥
रेखाद्वयं कोणगतं विधेयमंशांतरेणैव तु कर्णसूत्रात् ॥ यदष्टसूत्रैः कथितं च पद्मं तदीदृशा स्वामिधनप्रणाशो ॥१९॥ प्रोक्तं च तुर्विंशति रं
वज्रं गुलं यत्पदहार्धगं दानिकरं प्रजायाः ॥ षड्भिस्तु सूत्रैर्मरणाय जंतोः कोणे त्रिसूलं च रिपोर्भयाय ॥२०॥ परीक्ष्य भूमीमथ सेचयेत्तां स्कृपंचग
व्येन ततो विलेख्या ॥ रेखास्तु वर्णेन मणि प्रवालैः पिष्टाक्षतैर्वा विपुनस्तदूर्ध्वं ॥२१॥ द्वात्रिंशादंगाः पृथुलेच दैर्घ्ये कोणेषु वर्ज्यो जिनसंख्यभा
गाः ॥ एतत्सदानां कथितं सहस्रं शेषं च सर्वेमिममेव पास्तोः ॥२२॥ मध्ये ब्रह्मा पूजनीयः शतांशैश्चत्वारिंशाद्भिः पदैर्वाह्यवीथीं ॥ प्रोक्ता देवा

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

११

आर्यमाघा अश्लेषामध्ये कोणे ह्यौशानं चाष्टपद्या ॥ २३ ॥ कोणोद्धयोर्मध्ये पदैः स्फराश्च शेषाश्च पादेषु स्कंभागिनश्च ॥ वीथीश्च षा हेर विभागमु
क्तेशान्तपदानां कथितो मुनीन्द्रैः ॥ २४ ॥ दुर्गप्रतिष्ठाविषये मिनेशो तथा महार्चा स्फच कोटिहोमे ॥ मेरौ च राष्ट्रे स यज्येष्ठलिंगे षा स्तुः सहस्रेण पदैः
प्रपूज्यः ॥ २५ ॥ इति सहस्रवास्तु ॥ त्रिमेखलं शंकरदिग्विभागे कुंडं प्रकुर्यात्स्फुरतो युगास्त्रं ॥ होमं स्फुराणां शतमष्टयुक्तं प्रत्येकमष्टाधिकविंश
तिर्वा ॥ २६ ॥ मध्वाज्यदुग्धैर्दधिशर्कराभ्यां स्फसेस्तिलैर्व्रीहियवैर्नपान्नैः ॥ पालाशं शादुर्वांकुशादुग्धवृक्षैर्होमं तदंते स्फुरपूजनं च ॥ २७ ॥ ईशे घृ
ताभ्यामपरे सघृतौदनं च दध्या अथा यहरितांबरमेव कूर्मं ॥ रक्तानिषेद्य कमयं कुलिशं स्फुरेंद्रे धूम्रं वितानमुदितं च दिग्भागकरस्य ॥ २८ ॥ गोधूम
युक्तं पलमेव सत्से मत्स्यान्भृशे नाकुलिमंतरिक्षे ॥ वन्हौ मधुपिंडितथैव लाजां दध्याद्धर्मे च पाकौदनं च ॥ २९ ॥ मध्ये भंवरहाक्षताथ पम
तो मांसोदनं दापये दंधये शातपत्र मौदनमिंद्रं भृंगे जजिह्वां तथा ॥ श्रोक्तानील यथा मृगाय पितृतो दे पाश्च सन्मोदका वो ष्टिं स्फ बलिं तथै
व विधिवद्दध्या च हौर्यरिके ॥ ३० ॥ स्फुपीवाय पञ्चपूपका गणाचरेध्ये ते प्रसन्नं पयः प मंचारूणके स्फराथ स्फुरके नैलं तिलाः शेषके ॥ पापा
ख्ये पिचपक्वमांसमुदितं रोगाय संयोषधी सक्षीरफणिते च मुख्य विबुधे श्रीखंड भक्षौ तथा ॥ ३१ ॥ भल्लाटाय स्फुवर्णकं धनपतौ मंडाज्य
दुग्धं तथा सक्तुं पर्वतके दिने स्तुल पिष्टां दध्यादितौ पूरिकां ॥ नक्षीरं दधिकं क्रमेण विहितं त्वापापवत्से तथाप्यर्यम्णो रूण चंदनं च पयसा
युक्तां तथा शर्करां ॥ ३२ ॥ सावित्रे पिचलं दुष्फाश्च सवितुः पूपाः गुडाः सघृता हे यं चाथ विवस्वते घृतयुतं दुग्धं तथा मोदकाः ॥ इंद्राख्ये कु

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा०व०॥
॥५॥
5

कुभिश्च भिंडुजयके देयं तथान्नं पकं मैत्रे दुग्धघृतं च गुग्गुलयुतो गंधस्तथारुद्रके ॥ ३३॥ तस्मिन्नमन्नं सपिरुद्रदासे रत्नस्य मातां पृथिवीध
राय ॥ पयस्विनीं गाममृतं घटं च दद्याद्द्विधौ स्वर्णमतो विश्वेभ्यः ॥ ३४॥ कुरास्थिमांसं विहितं च रक्ष्यै तथैव पीनो हननको पिशाचैः ॥ रक्तोदनैः
पूतनीकार्चनीया मत्स्यासवेना पितथैव पापा ॥ ३५॥ मांसं पक्कं पिलिपिच्छाय जृंभाय विहितं मधः ॥ स्कंदाय महिरासंयुक्तं तस्था पुयेसार्य
मद्यशास्तमर्च्या ॥ ३६॥ यः पूजयेद्वास्तु मनेन युक्त्या न तस्य दुःखं भवतीह किंचित् ॥ जीवत्यसौ वर्षशतं सुखेन स्वर्गे नरस्तिष्ठति कल्पमेकं ॥ ३७॥
॥ इति श्री वास्तुशास्त्रे राजवल्लभमंडने वास्तुलक्षणं द्वितीयं ॥ २॥ छ ॥ आयव्ययवारकांशाकर्षिधुं राशिगृहाद्यं तथा धान्यं सौख्ययशो
भिरधिरधिका यस्मात्ततः कथ्यते ॥ आयास्तु ध्वजधूमसिंहश्वनिका गोरासभेभाःक्रमात् ध्वांक्षास्त्वष्टक आयः सुविषमाः श्रेष्ठाः कुराणां
गृहे ॥ १॥ मानं हे च गृहादि भूपसदने शास्त्रोक्तहस्तेन ते गेहे कर्मकरस्य नाथकरतः शास्त्रेण देयं गृहे ॥ आयो दंडकरांगुलादिमपि नेहस्तां
गुलैर्दंशातः क्षेत्रस्याप्यनुमानतोपि नगरेद्दंडेन मानं पुरे ॥ २॥ आयः कल्प्यो हस्तमेयः करैश्च क्षेत्रे मानं निर्मितं मात्रकाभिः ॥ मध्येपर्यंकास
ने मंदिरे च देवागारे मंडपे भित्तिबाह्ये ॥ ३॥ छत्रे देवगृहे द्विजस्य भवने स्याद्देविकायां जले विस्तारो घ्वयवस्य भूषण मठागारे शुशस्तो ध्व
जः ॥ धूपोवन्ह्युपजीविनामपि गृहे कुंडेन होमोद्भवे सिंहद्वारनृपालयेष्वनिचये सिंहश्च सिंहासने ॥ ४॥ चांडाले श्वुनको पिशांतुरव्यभोह
र्यै हयानां हितो वाणिज्ये धनभोजनस्य भवने थोवा वृषो गेहेश्वरः ॥ वाहित्रे खरजीविनामपि गृहे शौंडे गजो योजितो वाने खीगृहवाहनेच

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

दायेनेवास्तो गृहे हस्तिनाः॥ ५॥ ध्वांक्षः शिखिस्थितपक्षिणे हितकरं स्तेषां मुखं नामवत् ध्वांक्षः काकमुखो विडालवदनो धूम्रो ध्वजो मानुषः
सर्वे पक्षिवदाहरेरिव गजो हस्ते नरस्येव तु प्राच्याः सृष्टिगताः क्रमेण पतयो द्यष्टौ च नेसन्मुखाः॥ ६॥ हेय्याः सिंहगजौ ध्वजादि वृषभे
सिंहध्वजौ कुंजरे सिंहे वै ध्वजरिष्यते नवृषभोन्यथापि देवो बुधैः॥ सिंहो हस्तिवृषगृहे मृतिकरस्त्वापस्य च क्रं गृहं तस्मिन्नेव च धामद
क्षिण दिशा द्वारे स आयः शुभः॥ ७॥ व्यासे दीर्घगुणेऽष्टभिर्विभजिते शेषो ध्वजाद्यायको ऽष्टघ्ने तद्गुणिते च धिष्ण्यभजिते स्याद्दक्षमश्वादिकं॥
नक्षत्रे वसुभिर्व्ययोपि भजिते हीनस्तु लक्ष्मीप्रदस्तुल्यायस्तु पिशाचको ध्वजमृते संवर्धितो राक्षसः॥ ८॥ तन्मूलेव्ययहर्म्यनाम सहिते भ
क्ते त्रिभिस्त्वंशकैः स्यादिंद्रो यमभूपती क्रमवशाद्देयैः स्फुरेंद्रो हितः॥ वेधा मेषयमस्तु पुण्यभवने नागे तथा भैरवे राजांशो गजवाजि
यानन गरे राजागृहे मंदिरे॥ ९॥ याववृहस्त्रिंगणयेत्स्वधिष्ण्यात्तारा विभक्ते नवभिश्च शेषाः॥ बुधस्तृतीया सकले विवर्ज्या या पंचमी
स सप्तमी कानवशास्ताः॥ १०॥ धिष्ण्यानि ह च सप्तशः क्रमतया वन्हेस्तु पूर्वादितः स्वस्मात्तानि भवंति यत्र गृहभं तच्चैव चंद्रो भवेत्॥ हानिं पृ
ष्ठगतः करोति पुरतः स्यायुक्षयं चंद्रमाः पार्श्वे दक्षिणवामके शुभकरोऽथे देव भूपगृहे॥ ११॥ प्रीतिः स्यात्समसप्तमी च दशमी चैकादशी
ष शोभना द्वारिद्र्यं युगला करोति मरणं कै ष्टीकलिं पंचमी॥ मेषो वृश्चिकमीनयेदरिस्तु पितृभाव्याप्तये मूलतः शेषैस्युर्नव राशयोपरमते न
द्वांशकैस्ते पृथक्॥ १२॥ भौमे मेषवृश्चिकमेषयोर्वृषतुले शुक्रस्य राशिद्वयं कन्यायुग्मबुधस्य कर्कसदनं चंद्रस्य सिंहो रवेः॥ जीवो मीन बुध

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा० व०॥

॥६॥

6

[illegible] नुः पतिर्मृगघटौ मंदस्य पेयं गृहं मित्राण्यर्ककुजेंदवे गुरवोन्ये चारयस्ते मिथः॥१३॥ द्वे पर्क्षे श्रुति पुष्य्येतोश्विन मृगे मैत्रानिलं
वो ब्राकं हस्त्रादित्य मथो नरस्य गणनं पूर्वोत्तराद्द्भं॥ रक्षो मूल विशाग्नि शक्रासिपितृभं चित्रा धनिष्ठाद्वयं ज्येष्ठान्त्ये पमपीह दैत्यमनुजेमृ
क्षस्तु दैवे कलिः॥१४॥ वैरं चोत्तरफाल्गुनी युगलयोः स्वातीभरण्योर्द्वयोरोहिण्युत्तरषाढयोः श्रुतिपुनर्वस्वोर्विरोधं तथा॥ चित्राहस्तभयोश्च
पुष्यकपिनोर्ज्येष्ठाविशाखाद्वर्क्षयोः प्रासादे भवनासने च शयने न क्षत्रयैरं सृजेत्॥१५॥ विप्राः कर्कटमीनतौलिरूदिताः सिंहाजचापानृपा
विट्कंन्यामकरोरषोधवृषला युग्मं च कुंभस्तुला॥ वर्णेनोत्तमकामिनीच भवनं वर्ज्यै र्बुधै र्यत्नतः श्रेष्ठा द्वादशनंदराग गुणतो विप्रक्रमाद्राश
यः॥१६॥ अश्वोश्विनी शतभयोर्यम पूषहस्ती छागोग्नि पुष्य उरगो पि विधातृसौम्ये॥ मूषोर्द्वयोः शुनक ओतुर हाय दित्ये पूर्णामघास्क
मत उंदर एव योनिः॥१७॥ गौर्भज्योत्तरफाल्गुनीत उदितः स्वातौ कर माहिषी व्याघ्रस्त्वष्टृविशाखयोश्च हरिणो ज्येष्ठानुराधाभयोः॥ पूषाढा
श्रवणेक पिर्निगदितो विश्वाभिजिन्माकुलं पूभापां वरके भे मृगेंद्र उदितो वैरं सृजेद्दोषकृत॥१८॥ आद्यर्क्षनारान्यय पमंशकं च त्येक वर्गकला विभ
जेत्क्रमेण॥ तिथ्यां च वारेण तथैव लग्नैः शेषैस्तु तान्येव भवे पुरं कैः॥१९॥ दैर्घ्यं पृथुत्वेन च ताडनीयं न योर्द्दैर्ध्यं पुनरष्टयेण॥ शेषोधिना
थो वरक भाजिते स्मिन्समघ्नशस्तोविषमस्तु नैव॥२०॥ वर्गाधिपक स्य पतयो गरुडो विडालः सिंहस्तथैव शुनको रग मूषकैणाः॥ मेषो फणा
रचटताः पयशाश्च वर्गाः यः पंचमः स रिपुरेव बुधैर्विवर्ज्यः॥२१॥ अश्विन्यादिकभत्रयं फणिनि भं चक्रं त्रिनाड्युद्भवं द्वेकस्यां वर कन्ययोश्च य

६

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

दिभं तन्मस्कृ इं चां शातः ॥ नाडी सेचकर्मि रूपगेह पुरतस्तैक शुभासध्यधा आपादि त्रिकपंच सप्तनवभिरूर्ध्वंगे गृहं सौख्यदं ॥२२॥ गुणगणं ल
घुदोषसमन्वितं भवनदेवगृहादिकमिष्यते ॥ जललवेन त्रिरवीवहुतापवानन्न नशाममेति गुणैरधिको मतः ॥ २३॥ ५॥ इति श्रीवास्तुशास्त्रे राज
वल्लभमंडने आयादिलक्षणं तृतीयं ॥३॥ वापीकूपतडागदेवभवनान्यारामयागादिकं तीर्थानामवगाहनं च विधिवल्लक्ष्मीप्रदानादिकं ॥
सर्वं पुण्यमिदं नृपः सलभते यः कारयेत्पर्वते दुर्गं सर्वजनाय शर्मजननं विश्राममेकं परं ॥१॥ सिंहो वैरिपराभवं प्रकुरुते तिष्ठन् गिरेर्गह्वरे
दुर्गस्थो नृपतिः प्रभूतकटकं शत्रुं जयेत्संगरे ॥ कैलासे नगरं त्रिपेन रचितं गौर्यादिसंरक्षणे दुर्गं पश्चिमसागरे च हरिणा तेषां किमन्योच्यते ॥२॥
म ६ भूदुर्गे जलदुर्गमद्रिविषये दुर्गं भवेद्गह्वरे तेषामुत्तमं मूर्द्धिरचितं तद्वैरिणां दुर्गमं ॥ अंभाघे धृतनोयतैलरवणैः काष्ठैस्तृणाद्यैस्तथा यंत्रो
पस्कारबाणशस्त्रसुभटैः संपूरयेद्भूपतिः ॥३॥ माहेंद्रं चतुरस्रमायतपुरं तत्सर्वतोभद्रकं वृत्तं सिंहविलोकनं च सकरं ताप्तं तथा वारुणं ॥ नं
द्यावर्तं च विमुक्तकोणमथ नंद्यावर्तस्वस्त्याकृति प्रोक्तं नंदिविवर्जितं मयितो दिव्यं गिरेर्मस्तके ॥४॥ पुष्पं चाष्टदलोपमं च पुरुषाकारं पुरं पौर
षं सोदं कुक्षिषु भूधरं च कथितं द्रऽभिदं दैर्घ्यकं ॥ शक्रं प्राक्सरितापरतोकमलं पाश्ये नदी धार्मिकं द्वाभ्यां चैव महाजयं च धनदाशा
यान्नदी सौम्यकं ॥५॥ दुर्गैकेन युतं श्रियास्य नगरं द्वाभ्यां रिपुघ्नं पुरं त्रस्तात्ःकपपति स्वस्तिकमिति प्रोक्ता गुणा विंशतिः ॥ भूपानां सुखदा
यशौर्यकलहाः कीर्तिप्रतापोदया लोकानां च निवासतो विरचिता प्राकृशे भुने मे गुणाः ॥ इति श्रीपुराणां विंशति गुणाः ॥६॥ न्हे भूतिसदं त्रि

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

।।रा॰ध॰।। ।।७।। 7 कोणनगरं षट्कोणकं केशरं पञ्चेषञ्च भपंचशाकटपुरे रोगस्त्रिशूले कलिः ।। प्रोक्तं तस्करभीतये द्विशकटं कन्याधिके र्थक्षयो होषासत
भयावहाप्रकटिता ये विश्वकर्मोदिताः ।। ७ ।। इति सप्तदोषाः ।। वक्ष्येथो विविधं पुरं मुनिमतान्मध्योत्तमं कन्यसं तेषां हस्तसहस्रमंप्रथमपु
रं मध्यं ततः सार्धकं ।। ज्येष्ठं युग्मसहस्रमेषु चरमं भागाष्टकेनान्वितं मध्यं द्वादशभागतः शशिकलं ज्येष्ठं विदध्यात्सुधीः ।। ८ ।। मार्गाः सप्त
दशैव चाद्रिमपुरे हीनं चतुर्भिः पुरं प्रोक्तं कन्यसमेव मार्गनवभिर्दीर्घं तथा विस्तरे ।। ग्रामश्चैव पुरार्धतो हि तदनु ग्रामार्धतः खेटकं खेटार्धेन
तु कूटमेव विबुधैः प्रोक्तं ततः खर्वटं ।। ९ ।। हस्तानां च युगाष्टषोडशशतासहस्रं भूपतीनां पुरं तन्मध्ये दशधा वदंति मुनयो रथ्या सहस्रेण तत् ।।
आयामे च स्कपादसार्धपसतौ भागः प्रशस्तोधिकस्तेषां कैकचतुर्विधं निरगदितं कार्ये समं कर्णयोः ।। १० ।। षट्त्रिंशतः षट्क्रमतो विदध्यादेवे
पुरे चत्वरके क्रमेण ।। यदृच्छया मानमुशंति केचित् प्राकारकोटस्य च भित्तिकायाः ।। पूर्वापरास्यापरसम्मुखाश्च देवाश्च भानोत्तरदक्षिणास्य ।। भगं
पुरस्यापि पराङ्मुखास्ते कुर्वंति धातार्कजनार्दनेशाः ।। १२ ।। ब्रह्मा विष्णु शिवेंद्र भास्करगुहाः पूर्वाः पराश्याः शुभाः प्रोक्तौ सर्वदिशामुखौ शिवजिनौ
विष्णुर्विधाता तथा ।। चामुंडाग्रहमातरो धनपतिर्दुर्मानरो भैरवो देवा दक्षिणदिङ्मुखाः कपिवरो नैर्ऋत्यपश्चो भवेत् ।। १३ ।। मार्गाः सप्तदशांक
कुसि२७ पंचशिखिनो युग्मं पुरात्खर्वटं मार्गः षोडशसूर्यविंशतिकरः कार्यस्त्रिधा विस्तरे ।। प्राकारोदयविंशति हस्तमपितो द्वाभ्यां विहीनाधिकोव्या
श्च सोर्धेन तदूर्ध्वतः कपिशीर्षाण्यष्टमांशांतरे ।। १४ ।। प्राकारे पिच कोष्टकाद्दशाकराः सूर्येंद्रहस्तास्तथा प्रोक्तास्तेन समैककोणसहिता विधाय
भ्रां

कविशीर्षमिति शृंगे

ईशैं प्रकारः ।। ५ ।। ६ ।। ७ ।। ८ ।। १० ।। ११ ।। १२ ।। १३ ।। १४ ।। १५ ।। इति चतुःसहस्रोपरि एकैकसहस्ररथ्यादेशभेदाः ।। ७ ।।

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

सप्तलाकोगजारूढोयेनराजा चित्रोत्सुरं॥ नावदुर्चं सिंहद्वारमितियावत्॥ ६॥

रीमध्यगाः॥ तस्यांनाथसुरत्नकेच विविधं पुष्पासनं कारये शाकारोदयतो विधायपरिखा विस्तारउक्तो बुधैः॥ १५॥ विद्याधरीकोष्ठकयोश्च
मध्ये॰ द्वौहस्तप्रमाणंशररामहस्तं॥ पंचाधिकं पंचकरेण हीनमिति विधाभास्तुमनोहितंच॥ १६॥ दुर्गोदयेनं शंकरप्रमाणं तिथ्या १५ समं सप्तद
शौ १७ पके चितूं॥ एकोनविंशत्पृथुलंप्रयाणां दिग्पाल १० सूर्या १२ष्ट ८ करं वदंति॥ १७॥ तांबूलफलदंतगंधकुंकुमंमुक्तादिकं यद्भवेद्राजद्वार
करायतो हिकधियाकार्यंपुरे सर्वतः॥ नाग्निप्राश्चनृपादिद क्षिणदिशिः स्युः सौम्यतः भूद्रकाः कर्तव्याः पुरमध्यतो पि च वणिजो वेश्या विचि
जनैः त्रे गृहैः॥ १८॥ ईशोरंगकराः कुविंदरजकाः पन्हौ च तज्जीविनः प्रोक्ता अंत्यजचर्मकारचवरदाः स्युः शौंडिकाराक्षसे॥ पव्यरत्री निर्ऋतौ च मा
रुतपुते कोणे न्यसे लुब्धकान्वापी कूपतडागकुंडमखिलं तोयं तथा भारुणे॥ १९॥ सिंहद्वारचतुष्टयं च षट्की द्वाराणि चाष्टौ तथा कर्तव्यानि दृढा
दृढैः र्गलानि रुचिरैः कापाटकैः स्फदृढैः॥ कीर्तिस्तंभनृपालयामरगृहैर्हद्दैः स्फधानिर्मितैः हर्म्यैश्चोपवनैर्जलाशयपुतैः कार्यंपुरं शोभनं॥ २०॥ इ प
तिनगरप्रमाणानि॥ यंभाः पुराणामथरक्षणाय संग्रामयन्त्रंच समीरणाख्याः॥ विनिर्मितास्ते जयदानृपाणां भवंति पूज्याः करयाचमांसैः॥
हस्ताअष्टचभैरवो नवकर श्चं डोदशाढ्यो भवेद्रुद्रैर्भीमगजो पिभास्करकरैर्युग्मंच विश्वे त्रिविर्ल॥ प्रोक्तो सौ यमदंडएव मुनिभिस्तिथ्यां महाभै
रवो ह्यष्टौ शंकरनिर्मितानां समरेदेभास्करे भैरवे॥ २१॥ यंत्रे चाष्टकरे ष्टहस्तकणिनी सूर्यांगुलौ विस्तरे स्तंभामर्करिकाच पंजरमतः षट्
त्रिंशहस्ताः क्रमात्॥ पश्चापृष्ठविभागतो पि गदितैस्तुल्योष्टमात्रां गुलैः प्रोक्ताकुंडलपेलिनी च बहितो मध्ये द्वौ यंगुलैः॥ २२॥ यक्षांदृढं

॥ रा० ज० ॥

॥ ८ ॥

चो

मर्कटिकोपि दध्यालो हस्य कीलेन च चर्मणापि ॥ यंत्रं प्रकुर्यात्तद्दृढकाष्ठकं च तन्मानया ज्यौतिकयासमेतं ॥ २४ ॥ करांगुलैः पंजरकस्य दैर्घ्यं ति
र्यं मते हस्तमितेन यंत्रे ॥ यादिं कुलीवन्हिजलानिलाख्यास्ते लक्षितं तैः परिकल्पनीयाः ॥ २५ ॥ इति यंत्राष्टक प्रमाणानि ॥ ५ ॥ निराश्रयं
पुण्यरतां विधेयं मध्ये पुरस्यापि तथैव बाह्ये ॥ वाप्यश्च तस्योपि ह्रदोपकूपाश्चत्वारि कुंडानि च षट् तडागाः ॥ २६ ॥ कूपाश्चामुखवैजयोपि नर
नुघातस्तथा दुंदुभिस्तस्माद्देव मनोहरश्च परतः प्रोक्तस्तु चूडामणिः ॥ हिम्भद्रो जयतं दरांकर मनोवेहादिहस्तैर्मिता विश्वां ॥ तैः क्रमवर्धितैश्च
कथिता वेहादरूपः कूपिका ॥ २७ ॥ वापीच नंदैकमुखा त्रिकूटा षट्कूटिका युग्ममुखा च भद्रा ॥ जया त्रिवक्त्रा नवकूटयुक्ता त्वष्टैस्तु कूटैर्विज
यामता सा ॥ २८ ॥ सरोर्धचंद्रं च महास्करश्च वृत्तं चतुष्कोणकमेव भद्रं ॥ भद्रैः सुभद्रं परिघैकयुग्मं चक्रस्थलैक द्वयमेव यस्मिन् ॥ २९ ॥ ज्येष्ठम
तं हंडसहस्तकैस्तु मध्यं तदर्धेन ततः कनिष्ठं ॥ ज्येष्ठं करैः पंचशतानि दैर्घ्ये तदर्धमध्यं तु पुनः कनिष्ठं ॥ ३० ॥ भद्रास्यकुंडं चतुरस्रकं च सुभद्रकं
भद्रयुतं द्वितीयं ॥ नंदाख्यकं स्यात्प्रतिभद्रयुक्तं मध्ये सुभद्रं परिघं चतुर्थं ॥ ३१ ॥ कराष्टतो हस्तशतं प्रमाणं द्वारैश्चतुर्भिः सरितानि कुर्युः ॥ म
ध्ये गवाक्षाश्च दिशो विभागे कोणे चतुष्कास्त्वपि पट्टशालाः ॥ ३२ ॥ गंगाधरश्चापोहरेश्च हदराकं रुद्राद्द्वौ काधिका दुर्गाभैरवमातृका गणपति
र्नन्हे स्यिकं चंडिका ॥ दुर्गा सा मुनिनारदस्तु सकलाद्वारावती लीलिका लोकाः पंचपिता महाद्विविबुधाः स्युर्मध्यभित्तौ सदा ॥ ३३ ॥ तस्योर्ध्वतः
श्रीधरमांडकस्य संदर्शनात्पूर्वफलं च काश्याः ॥ स्नानाच्च गंगां पूजनस्य पुण्यफलं भवेच्चेद्विधिवद्विधिज्ञैः ॥ ३४ ॥ विधारितं जीवनमेव येन नरो

९

८

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

पद्दैकेन समं पृथिव्यां॥ स षष्टिसंख्यं च सहस्रवर्षं स्वर्लोकसौख्यान्यखिलानि भुंक्ते॥ ३५॥ ग्रामेवाथ पुरे नरेंद्रभुवने नक्षोडशांशं भवेन्मध्यात्सुश्रिम
द्दिक्समाश्रितमिदं दुर्गे भवेद्दूरगात्॥ द्वारादक्षिणवामतश्च पुरतः कार्यास्त्वयश्चत्वरा सर्वेवस्तुगृहाद्दिभासरचना भूपे च यथाकारयेत्॥ ३६॥ ५॥
इति श्रीवास्तुशास्त्रे राजवल्लभमंडने प्राकारयंत्रवापीकूपतडागलक्षणं चतुर्थं॥ ४॥ ५॥ अथो नृपाणां भवनानि वक्ष्ये लेकानपचावनिपालकस्य॥
शतं च हस्ताष्ट ९०८ समन्वितं च व्यासे गृहं चोत्तममेवतत्स्यात्॥ येद्वापरे भूमिभुजो वभूवुस्तेषां गृहं हस्तशतं द्विहीनं॥ ९॥ तच्चांशाभूमीश्वरको १८॥
नृनाथस्त्वष्टाधिकाशीतिकरं गृहं स्यात्॥ ८८॥ ग्रामैकलक्षद्वयमस्तिग्रोक्तो महामंडलिकोनरेशाः॥ अशीतिहस्तं द्विकरेणहीनं ७८ कुर्याद्गृ
हं शोभनमेव तस्य॥ ३॥ पंचायुतेशो नृपमंडलीको भवेद्गृहं तस्य कराष्टषष्टि॥ ६८॥ सामंतमुख्यो ह्ययुतनाधिपो सौ तद्देहमष्टेषु ५८ करप्रमा
णं॥ ४॥ तद्देश्म पंचाशद्विद्विहीनं सामंतसंज्ञोयुतनाथ एव॥ तथा नृतीयोपितंतोर्धहीनस्त्रिंशत्कराष्टाधिकमेव गेहं॥ ५॥ प्रोक्तः प्रवीणैश्च रं
तुराशिकोसौ ग्रामाहियस्यैव सहस्रमेकं॥ अष्टाधिकं विंशति २८ हस्तहर्म्यं सिध्येसमस्तानियथोदितानि॥ ६॥ ग्रामाधिपाये तु शताधि
पाश्च ते स्वल्पराष्ट्रा अपि सैन्यकाश्च॥ तेषां गृहं अष्टशताधिकैश्च करैः समानामुनिभिर्मताश्च॥ ७॥ भूपालसौधेन मंत्रिगेहं यथाधिकारेण भ वा
वंति हीनाः॥ व्यासाद्दशांशाधिकमेव दैर्घ्यं कुर्यादथो पंचमभागमिष्टं॥ ८॥ गृहं चतुर्हस्तमितं कराद्विरध्याद्विरामांतरमेतिप्रमाणं॥ ततः
तुं परं भूपतिमंदिराणि यावच्छतं चाष्टकराद्विमुक्तं॥ ९॥ स्याद्भूमिरेकावरकहस्तगेहेह शाभिवृध्याद्वितयापुनश्च॥ प्रासादएवामरभूपयोश्च

विस्तारप्रमाणवेश्मनालंबनाधिकाकार्या॥ यद्वा विस्तारस्य [illegible] नाधिकं दृष्टं॥ २॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

मौने

॥ रा० प०॥ हर्म्याणि ल्लोके मुनिनोदितानि॥१०॥ शालाया नवधा च पंचकरतो यावन्मैव विस्तारकं भित्ते रेव चतुर्दशांगुलमितिर्याव सपादं करं॥ आगारस्य

॥ ५॥ तुषोऽष्टांशसहितो व्यर्धेन हीनोथवाभिसेर्मानमिदं त्रिधा विरचितं कल्प्या यथा योग्यतः॥११॥ दैर्घ्ये चंद्रकलांगुलोत्तमशिला मध्यांगुलो

9 नां समाप्यासो दिग्नव भूभृद्युक्तिरपि त्र्यंशोन विस्तारतः॥ हस्ताद्वै स्त्रिकरोदयं नवविधं पीठं गृहे सर्वतो विस्तारेरसभूत वेदगुणकाः स्युः पी

ठके मेखलाः॥१२॥ पैसौं चाथ शालार्धसंमिति युतैर्व्यासैः स्वहस्तांगुलैर्द्वारस्योदयको भवेच्च भवने मध्यः कनिष्ठोत्तमैः॥ दैर्घ्यार्धेन च विस्तरः

शाद्विकलाभागोधिकः शस्यते दैर्घ्यं त्र्यंशविहीनमर्धरहितं मध्यं कनिष्ठं क्रमात्॥१३॥ ज्येष्ठप्रतोली तिथि हस्त संख्या प्रोक्तोदये विष्क

भश्च मध्या॥ कनिष्ठिका रुद्रकराः क्रमेण व्यासेष्ट ८ सप्तै ७ व च राग ६ संख्या॥१४॥ वेश्म व्यासकलांशके युग गुणे हस्तैस्त्रिसार्धैर्युते

हर्म्यस्य त्रिविधोदयः क्षितितलाद्यावच्च पट्टोर्धकं॥ एकैको विपुनस्त्रिधा निगदितः सर्वेन एकादशाक्षे प्याः षण्णवतौ नखाः शशिकलाः अ

ष्टाद्वशाद्यास्त्रिधा॥१५॥ त्रिस्थाने युगपर्वतास्तिथियुताधिष्ण्यैककविंशान्विता मध्योर्ध्वं त्रिकरैस्तदंशसहितैः प्रोक्तः कनिष्ठस्त्रिधा॥ द

क्षं दग्ध विमुक्त कंटकयुतं नीडैस्तुषैः पद्मं क्षीरं मारुतपातितं च भवने चित्रा विभीतं त्यजेत्॥१६॥ शाकः श्यालमधूक सर्ज खदिरा रक्तासन

नाः शोभना एकोसौ सरलोर्जुनश्च पनसः श्रीपर्णिनी शिंशपाः॥ हारिद्रस्त्वपि चंदनः स्फुरतरुः प्राशकस्तिंदुकी नैनेन्ये न युता भवंति फलदाः

शालादयः शोभनाः॥१७॥ गेहोदयं तु विभजेन्नवधा षडंगैः स्तंभोर्धभागसमकं भरणं शरस्य॥ कुंभी ह्युदुंबरसमैक विभागतुल्या पट्टस्य

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

नंत्रिकपुनीं द्वासमानएव ॥१८॥ नगरआलिंदउद्गाहतोहि विबुधैर्गणेषु युग्मांशकः सप्तांशोषु गुणेष्वनंदपदतो वेदांशतुल्यस्तथा। कापाटं गृहद
क्षिणे निगदितं वामे भवेद्दर्गला श्रृंख्यानिः क्रमणं स्मृतं मुनिवरैर्द्वारेषु सर्वेषु यत् ॥१९॥ नगरआजिनांशैर्मनुरेव मध्ये नेयो हृयां तो द्वयमस्य पार्श्वे।
द्वारोत्तमांगे न समानकर्णशास्त्रानशास्त्राभवनस्य यत्का ॥२०॥ द्वीपालयो। दक्षिणदिक्कविभागे सद्दापिधेयो र्गलया समानः। वामे च मध्येन शुभा
य गेहे स्कालयेवामहि द्वाराप्रसिध्यै ॥२१॥ द्वारायेवपटकीमुखं च तद्धो धः षोडशांशाधिकं सर्व[redacted]द्वाः शुभमिच्छनाचसततं कार्यं तु पद्द्वा
द्वयः ॥ तन्नूनं न शुभं तु जातलगतं कुक्षौ तथा पृष्ठगं कोणे पंचक एव नीमराहितं यन्मूलपूर्वोत्तरं ॥२२॥ द्वारार्धेय द्वारमस्यप्रमाणं स्तंभौ यंत्र
शोभनं नाधिकं तत् ॥ हस्वद्वाराण्येवयानि पृथूनि तेषां शीर्षाण्येकसूत्राणि कुर्यात् ॥२३॥ सर्वद्वारं नीयमानं रजायै यद्वाहस्वं तत्कु
रोत्यर्थनाशं ॥ गेहाधं यत्पूर्वघास्तु स्वरूपं तेषां भंगान्नैव सौख्यं कदाचित् ॥२४॥ द्वारव्यासरदांशतोधिकमिदं कार्यं गृहं दक्षिणे तुल्यं हस्ति
गृहं च वाजिसदनं तेनाधिकं वामतः ॥ आष्टांशोथनवांशके च विततेथोये जयेंद्रे हितं द्वारं सौम्यगृहं क्षते च कुसुमे भल्लाटके वास्यते ॥२५॥ प्राक्द्वा
राद्क्रमध्यतोपि[redacted]शुने भं सूर्येंद्रापर्जन्यतोयाम्यायां च यमाग्निपौष्ण्यमपरे शोषासुरं पापकं ॥ सौम्यायामथरोगनागगिरिजं साऽज्यं तथान्यच्छु
भं कैश्चिद्वारुणसौम्यकं न हि हितं प्रोक्तं च भातायने ॥२६॥ द्वारं विधिमर्शोभनं च तरूणा कोणाभ्रमस्तंभकैः कूपेनापि च मार्गदेवभवनैर्विद्धंत
था कीलकैः ॥ उच्छ्रायाद्द्विगुणं विधाय पृथिवीवेधोनभित्तं नरे आकाशांतरराजमार्गपरतो वेधो न कोणाद्द्ये ॥२७॥ दैर्घ्यसार्धशतांगुलं चदद्वा

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰च॰॥ भिर्हीनं चतुर्धापि प्रोक्तं चाथ शालं तच्छीतिसहितं योग्येन वर्ण्योज्झितं ॥ तद्दोषोऽभिः शान्तं च नवभिर्युक्तं तथा श्रीतिकं द्वारं मत्स्यमतानुसारि दृढशाकं योज्यं वि

॥ १०॥ धेयं बुधैः ॥२८॥ स्वयमविकर्पौटोद्घाटनं वा विधानं भयदमखिलकाष्ठाग्रं यदाधः स्थितं स्यात् ॥ पुरुषयुवतिनाशस्तंभशाखाविहीनं भयदमखिल

10 हीनं शाखयोर्द्वा विचाले ॥२९॥ हेमालयं प्राभवनं मठश्च भानोः करैर्या युभिरेव भिन्नं ॥ तन्मूलभूमौ परिवर्जनीयच्छायागता यस्य गृहस्य कूपं ॥ ३०॥

नैर्ऋत्यमग्न्यादिशाविभागे मध्ये द्विषट्दारुणवर्णगेहे ॥ स्तंभास्तनं हीनमपि क्षयाय यद्वाधिकं रोगकरं तदा स्यात् ॥ ३१॥ स्तंभो शंशास्कन्दुरसभ

द्रसहितो रूपेण चालंकृतो युक्तः पल्लवकस्तथा भरणाकं यत्पल्लवेनावृतं ॥ कुंभीभद्रयुताकुमारसहिता शीर्षं तथा किंनराः पत्रं चेति गृहे नशोभन

राजगृहे मिदं प्रासादके शस्यते ॥ ३२॥ स्तंभाद्वयोर्मध्यमतो न शास्ताः शुभंकरौ पट्टयुगं शालौ हि ॥ गृहे प्रशस्ता अतुरस्य कालो स्तंभानकं देन विना प्रशस्ताः ॥ ३३॥

हानिस्तुलामध्यगतो षणस्य स्तंभे भवं तालयभित्तिमूला ॥ संलग्नचतार्धविहाय न स्युः स्तंभासनस्तंभशारश्च शीर्षः ॥ ३४॥ उत्सेधार्धविनिर्ग

तं शारयुगं शोनाधिकं शस्यते घाद्यं पट्टसमानकं स्कर्वकरं नाशाय निम्नोभतं ॥ तत्काकस्य च पक्षवच्च कुमुद्दात सौर्थकालापकं प्रालंबं च करा

लकं हि विबुधैः प्रोक्तं च तन्नूषद्विधं ॥ ३५॥ भूम्यारोहणमूर्धतस्तदुपरि प्राहक्षिणं शस्यते द्वारं तूर्ध्वमपंच भूमिरपराहुस्वार्क भागैः कनातू ॥

प्रासादे च मठे नरेंद्रभवने शैलः शुभो नो गृहे तस्मिन्भित्तिपुषाद्यकास्कशुभदः प्राग्भूमिकुंभ्यां तथा ॥ ३६॥ पृष्ठे क्षणानंतरमेव याद्ये गृहप्रवेशो न

शुभंकरो सौ ॥ गृहस्य पृष्ठे यदि राजमार्गस्तदादिभूमेर्न हि पृष्ठमीक्षन् ॥ ३७॥ जीर्णगेहं भित्तिलग्नं विशीर्णं तत्सातव्यं स्वर्णनागस्य दंतैः ॥ गोश्रृंगै

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

र्चां शिल्पिना निश्चयेन पूजां कृत्वा वास्तुदोषो न तस्य ॥ ३८ ॥ हर्म्यस्याविस्तमृद्धितो गृहपतिर्वृद्धिं प्रयातीह ते सर्वाशास्वपि चर्द्धितं च फलदं हृष्टं त
दृक्चवृच ॥ ग्राग्मिश्चैरपि पैरमुत्तरादिशाभागे मनस्तापरूपमथादर्धविनाशादक्षिणदिशः शाचोभर्यं प्रवर्धते ॥ ३९ ॥ वामांगे धनवस्त्रदेवभवनं धा
तुस्त्रियो वा जिनो नार्यस्तोषधभोजनस्य भवनं स्याद्धाटिकाधामनः ॥ वन्हेर्गोजलदं तिशास्त्रसदनं स्त्रीणां तथा दक्षिणे स्थानं माहिषमाजमौ
र्णिकमिदं याम्याग्निमध्ये शुभं ॥ ४० ॥ कृर्षीवे वरुणे कुरेगणवरे स्याद्धोटकानां गृहं द्वास्थे पुष्पगृहं च नृत्यरमणं गंधर्वदेवाश्रितं ॥ रात्रोमा
तृगृहं जयेंद्रजयके रुद्रे महिष्या गृहं सत्ये धर्मगृहं रवौप्यपगृहं प्रोक्तं जये श्रीगृहं ॥ ४१ ॥ ईशाप्राच्योरंतरे गर्दभानामुष्ट्राणां वा स्थानमेवाश्वका
र्यं ॥ धान्यागारं स्यात्प्रमाणं त्रिकोणं भृंगे व्येयं प्रांभुकोणे शिवार्चा ॥ ४२ ॥ प्राग्पश्चिमे मारुतवन्हिकोणे प्रोक्ता भवानेरपि भूत्यशाला ॥ वर्चोगृ
हं रात्रिचरस्य कोणे स्यात्पश्चिमे भोजनशालिका च ॥ ४३ ॥ प्राकृशो भानृपमंदिरे च पुरतः स्थानं तथा शुत्रकं वामांगे नृपतेस्तथा पुधधराः कृ
ष्मानपत्राणि च ॥ छत्रं चामरतापसास्त्वगुरवस्त्वांबूलधृक् दक्षिणे गेहाधीशापदृष्ट्या पत्रायनं सर्वास्कभूमीषु च ॥ ४४ ॥ विपस्वदास्येशायनं
प्रसिद्धं वादित्रगेहं सवितुर्विधेयं ॥ पूषाश्रितं भोजनमंदिरं च महानसं वन्हिदिशाविभागे ॥ ४५ ॥ माहेंद्रास्ये गोपुरे द्वित्रिभूमिं भानोः संस्थात
स्य मध्ये विधेया ॥ उक्तानुक्तं मंदिरादौ निवेशो त्वष्टाकार्यं चास्त्रया भूपतीनां ॥ ४६ ॥ दिकूशालांतं प्रेक्षशालादिगेहं ज्येष्ठामध्या कन्यसा दक्षिणां
गात् ॥ शालाकार्यालोकगेहे पुगांना चिध्येका स्युर्भूपतेस्तेषु नूनं ॥ ४७ ॥ ५ ॥ इति वास्तुशास्त्रे राजवल्लभमंडने राजगृहनिवेशादिलक्षणं पंचमं ॥ ५

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

उदारधोलघुन्यस्य पूर्वं शेषं यथोपरि॥ गुरुभिः पूजयेत्तु आ
यावत्सर्वलघुर्भवेत्॥

॥रा॰ व॰॥
॥९९॥

अथैकशालं द्विगुणाच्छिशालं प्रस्तारतो लक्षणमेव तेषां॥ यथोदितं वास्तुमते तथैव ब्रवीमि राज्ञामथ मानवानां॥१॥ दत्वाद्यो गुरुस्तस्य पूर्वं गुरूंस्ततोधो ह्रस्व
न्न्यसेत् समाभूयः पश्चिमपूरितं च गुरुभिर्यावल्लघुत्वं भवेत्॥ उद्दिष्टे द्विगुणान् क्रमैर्लघुभवैः संख्यैकमिश्रीकृते नष्टे स्तो विषमे समे गुरुलघू रूपेण तद्धा
र्धतः॥२॥ स्थाने लघोः समयुक्ताद्गलिंदं प्रदक्षिणांतं क्रमतो विदध्यात्॥ प्रस्तारकः षोडशकं गृहाणां प्रोक्तं तथाख्या क्रमयामि तेषां॥३॥ ध्रुवं च धान्यं ज
यं नंदसंज्ञं खराख्यकांतं च मनोरमाख्यं॥ सुवक्त्रमस्मात् किल दुर्मुखाख्यं क्रूरं विपक्षं धनदं क्षयं च॥४॥ आक्रंदकं वै पुलवैजयं च फलानि नाम्नां कथया
मि तेषां॥ धान्यादितो द्वौ विजयांतिकं हि त्वलिंदयुग्मं मुखतो विदध्यात्॥५॥ रम्यं श्रीधरमौदितं च पर नस्तद्वर्धमानं गृहं कारालं च कृतनाममेय
तदनु धांक्षं समृद्धं तथा॥ इति रम्याष्टकं॥ सर्वाणि ध्रुववद्भवंति नियतं षड्द्वारकैः स्कंदरं प्रोक्तं तद्द्वरदं च भद्रविमुद्रेथा वै सुखाख्या हितं॥६॥ न
सर्वलाभं च वित्रालसंसंतथा विलक्षं त्वशुभं ध्वजं च॥ उद्योतमेव त्वथभीषणं च सौम्याजिते स्तः कुलनंदनं च॥७॥ इति स्कंदरादि गृह षोडशं॥ पूर्वा
लिंदसमस्तकेषु पुरुलं पट्टस्य शालांतरे हंसं चैव कलक्षणं च परतः सौम्यं हयं भावुकं॥ तस्मादुन्मरो विरं च सततं क्षेमं तथा क्षेपकं चोर्ध्वसुंद
पत्वर्ग भमुत्पन्नं च व्ययमानं दंस्कनंदं क्रमात्॥ इति हंसादि गृह षोडशं॥ मध्ये पर्वैकं ध्रुवरूपकानां मलिंदकतात्ह प्रथमं च तत्र॥ ततोप्यलिंदकारमिति क्रमेण
स्यात्तन्नदन्यं रमणं च पूर्णं॥९॥ तत्रैव भरं तदनु पुण्यमतः स्वगर्भं प्रोक्तं गृहं कलशाद्दुर्गतमेव रक्षं॥ स्याद्दीप्तितं तदनु भद्रकवंचितं च दीनं गृहं विभव
कामदमेव सौख्यं॥१०॥ इत्यलिंदकतादि गृह षोडशं॥ षट्द्वारसर्वे ध्रुवपर्वकेषु प्रभावसंज्ञं त्वथ भावितं च॥ रूक्षं तथान्यत्तिलकं च तत्र सक्रीडनं

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

सौख्यमतो यशोदरं ॥३१॥ कुमुदमपि च कालं भास्करं भूषणं च यस्कधरमत गेहं धान्यनाशं नरंन्यत् ॥ कुपितमपि च चित्ते वृद्धिदं प्रोक्तमेतत्तदनु च कु
लरद्धिं षोडशं प्रोक्तमाद्यैः ॥३२॥ इति प्रभवादिगृहषोडशम् ॥ सर्वे मुख्यालिंदसमन्विताश्च द्वारद्विपट्टकं स्यपवर्गमध्ये ॥ ततश्च चूडामणिकं प्रभद्रं
दसेमं तथा शेखरमुघ्नतं च ॥३३॥ विशालकसं संतस्थ भूतिदं च हृष्टं विरोधं कथितं क्रमेण ॥ तत्कालदपाशं हि निरामयं तु स्कन्दालदरौद्रं मुनिसं मनाद्य ॥
वेधं गृहं चैव मनोरमं च स्कभद्रसं संकथिता संख्या ॥ इत्येकशालाभिर्गृहाणि विंधा छतं च तत्रार्यधिकं प्रभादि ॥३५॥ अपवरकं यत्कथितं न दृष्टा
मेधामता गृहे कार्यं ॥ यत्र दृष्टा रूक्मुद्रितं सेया सा पट्टिका श्रेणी ॥३६॥ इति चूडामण्यादिगृहषोडशम् ॥ इत्येकशालगृहचतुरोत्तरशतं संपूर्णं ॥४॥
अथ द्विशालागृहलक्षणानि पदैः स्त्रिभिः कोष्ठकरंध्रसंख्या ॥ तन्मध्यकोष्ठं परिहृत्य युग्मं शालाश्च तस्मो हि भयं तिदिष्ठं ॥१॥ याम्याग्निगा च क
रिणी धनदाभिर्विधाक्ता पूर्वा ततो द महिषी पितृवारुणस्था ॥ गावी यमाभिचरना पितेग सौम्ये छागीमहेंद्रशिवयोर्वरुणाभिधाख्या ॥ हस्तिन्यौम
हिषी द्विशालभवनं सिद्धार्थकं तच्छुभं गावीमाहिषसंसकं मृतिकरं तद्याममूर्यं भवेत् ॥ दंडं छागगभान्वितं धनहरं हास्तिन्यजाभ्यां तथा काचं गो
करिणी युतं न हि शुभं चुल्ही च पूर्वापरं ॥३॥ नामान्यतः संतदशांतिदं च स्याद्वर्द्धमानं त्वथ कुक्कुटाख्यं ॥ हस्त्यादितो नाम चतुष्टयं च हर्म्यं द्विशालं प्र
थमं तथैव ॥४॥ यस्य स्तिकं त इलद्वारमध्ये लिंगं तथाये कथितं द्विशालं ॥ हे सास्यकं स्याद्यथ वर्द्धमानं कीर्तिविनाशं भवनं चतुर्थं ॥५॥ आलिं
दयुग्मं पुरतो विदध्यात् षट्द्वारमध्ये विचशांतसंज्ञं ॥ तस्माद्गृहे हर्षणपैपुलेन तथा चतुर्थं कथितं करालं ॥६॥ तस्मिन् गृहे हस्तिगतो घ्रलिंदे पितं

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

च चित्तं धनक्षालदं डं॥ नामेपुनर्बुद्बुदपुत्रदं स्यात्सर्वं तु तस्मिन्नपि कालचक्रं॥७॥ लघुश्च पश्चात्सुरतोपि युग्मं स्याद्दक्षिणेकोरससदारुमध्ये॥ स
श्चैपुरं स्कहरहारुमे [illegible]चनीलं स्यात्कौटिलं चैव यथाक्रमेण॥८॥ प्रदक्षिणैकः पुरतोपि युग्मं षड्दं गृहांतः किलशाभदाख्यं॥ ततो द्वितीयं खव
लुशाख्यदं स्यात्तृतीलं तथा कोटरमेव संसं॥९॥ सौम्यं गृहं मंडपसंयुतं च तत्तुल्यरूपं विबुधैर्विधेयं॥ क्रमद्रमस्मादपि वर्धमानं क्रूरं च सर्वे
ष्वशुभं चतुर्थं॥१०॥ मुखेभयं दक्षिणपश्चिमैकः षड्दारुकं श्रीधरनामधेयं॥ प्रोक्तं गृहे कामदपुष्टिदं च चतुर्थकं कीर्तिविनाशमेव॥११॥ या
मे तथा दक्षिणपश्चिमैको युग्मं मुखे मंडपमग्रतश्च॥ श्रीभूषणं श्रीवसनं ततश्च श्रीशोभकीर्तिक्षयमेव तद्वत्॥१२॥ एकोपरे दक्षिणवामत
श्च षण्मध्यगं श्रीधरियुग्मपूर्वं॥ सर्वार्थदं स्यात्सुखतस्त्रयं वै छुक्ष्मी निवासं कुपितं च नाम्ना॥१३॥ युग्मं मुखे मंडपमेव चाग्रे युग्मं तथा दक्षि
णतोंतभित्तिः॥ पृष्ठे कउद्योतकं वाहुतेजः क्रतेनरयंकलहावहं स्यात्॥१४॥ उद्योतके पश्चिमभागतो द्वौ कुर्याद्विशालं च बहोर्निवासं॥ तत्पृष्ठि
दंकोपसमानमंत्यमनुक्तषट्कं क्रमतो विधेयं॥१५॥ लघुत्रिकं पूर्वदिशाविभागे एकोभवेद्दक्षिणवामपश्चात्॥ महांतमेतन्महतं च दक्षं कुलक्ष
यं मंडपसंयुतं स्यात्॥१६॥ भूमद्वयं तिल्वपुरिस्कभागे मुखे त्रिकं मंडपमग्रतश्च॥ धनापवर्धन्यमिदं च दिव्यं स्कस्वापिकं सौख्यहरं चतुर्थं॥१७॥
तस्यैव रूपं रसदारुयुग्मं पुनस्त्वलिंदो जगजं ततश्च॥ स्यात्सिंहनादं त्वथ हस्तियानं हेयं तथा कंटकमेव दंदुं॥१८॥ संताडिगेहानि च षोडशैव दि
शालकालीह यथाक्रमेण॥ नामानि चत्वार्यविरूपमेकं हस्त्यादिभेदैः क्रमतो विधेयं॥१९॥ इति श्रीपा[illegible]स्ये राजवल्लभमंडने एकशालद्वि

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

शालागृहलक्षणं वदे ॥ ॥ द्विशालजे हानि च कोष्ठौ यथा सुदृढेः सारतरं पुनश्च ॥ यस्याभिलिंद्रो विपणोऽल्पुश्च द्रौपंदुकाख्यौ कथितावलिंद्रौ ॥१॥
सूर्यं द्विशालं लघुरस्य वामे मुखे दक्षिणकस्तथैकः ॥ येद्रा मुखे वा सव मेव गेहं वामे पसव्ये लघुरेक एव ॥ २ ॥ प्रासादसंज्ञं मुखतस्त्रयं च प्रदक्षि
णो स्यंदुकवेष्टितं स्यात् ॥ आलिंद्रयुक्तं विमलं द्विशालं तद्दीर्घपंतं सह मंडपेन ॥ ३ ॥ अथ द्विशाले मुखमस्तके च मध्ये विदध्याद्यदा हस्तैकं ॥
तदा भवेद्भास्कर मत्र युग्मं मे कोल घुर्दक्षिण दिग्विभागे ॥ ४ ॥ एको लघुर्दक्षिण सर्वगः स्यान्तदुंदुभाख्यं मुख मंडपेन ॥ द्वौ पूर्वतो दक्षिणत
स्तथैको युग्मं भवेन्मंडपगं स्फुते जः ॥ ५ ॥ मुखे गुणा दक्षिणतस्तथैको द्वौ मंडपेस्मिन् हयजाभिधानं ॥ महांत गेहे मुखगे त्रिके तु युग्मान्वि
तं मंडपमेतदेव ॥ ६ ॥ मुखे तथा मंडपके च युग्मं वामे पसव्ये युगलेल घोश्च ॥ लोकच याडंबरमस्य नाम पडश्च रंद्रो भुगणे द्वायोश्च ॥ ७ ॥ यु
ग्मं मुखे मंडपगं द्वयं स्यात्तथाद्वयं दक्षिणवामतश्च ॥ एको हि पश्चाद्दरधाभिधानं श्रीविश्वकर्मोक्तमता द्विशालं ॥ ८ ॥ मालीनसंज्ञं मुखगैश्च
तुर्भिर्युग्मं भवेद्दक्षिणवामभागे ॥ युग्मं तथा पश्चिमदिग्विभागे तस्याग्रतो मंडप एक एव ॥ ९ ॥ प्राग्यामाल्पु पंचो विलास भवने वामे लघुर्द
क्षिणे तच्चेन्मंडपसंयुतं च कमलं स्याद्वृद्धिदं सौख्यदं ॥ येद्रा: स्कंदरके मुखे च सततं वामे च णो दक्षिणे तस्याये मुख मंडपश्च फलदा न्येवं यहा
बोडशा ॥ १० ॥ इति सूर्यादिगृहषोडशा ॥ ५ ॥ अथ त्रिशालं त्रिदशं [illegible]रवणे कं स्याध्वै दशाधास सुरूप संज्ञं ॥ तथा चतुर्थं कुमुदाभिधानं हस्ता
दिमेदैः क्रमतो विधेयं ॥ ११ ॥ छर्यं छलिंदं चतथैव पुण्यं हरं च कामं तथहस्वमदं ॥ षडं च मध्ये स्वधनं कुबेरं पक्षं तथा क्रामदमेतदेव ॥ १२ ॥ आ

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा०व०॥ लिंद्र युग्मं तथ भद्रयुक्तं मध्ये कपर्दं जलजाभिधानं ॥ स्यान्मेपजं चैव गजं स्तु पंच षट्द्वारमध्ये षकले यथानतः ॥१३॥ स्याद्धै जयं मंडपहस्त भद्रं जयंनि
॥१३॥ नादं तथ कीर्तिजं च ॥ भद्रोनहस्ताधिक साफला हूं निकौं भकं वा सव कौसल्लेच ॥१४॥ व्येकं क्रमादीश्वर बारद्वारस्यं भीमं च कौशल्यमतः क्र
13 मेण ॥ नदेहं बुध्यं स्वजनं द्वितीयं स्यात्कोद्वादं नीलमिदं चतुर्थं ॥१५॥ मुखगुणलघुना मेद्दक्षिणे चैकलनद्द रद्द सरद्द मुखं दंडकं काकपक्षं ॥
द्दद्द मिह हि निनादं मंडपेनाधिकं स्यात् दनुच गजनादं बाहुजं कीर्तिजाद्दं ॥१६॥ स्तृ स्यादिरूप मुखमंडपमेव सिंहं से यं गृहे रषगजे अविकौ
शसंज्ञं ॥ वामे धिकं च लघुना कथितं स्क भद्रं स्यान्माणिभद्रमपि रत्नजकं च नाम्यौ ॥१७॥ युगमुखमपरे को भैरवं दक्षिणे च भरतनरजमेत
त् स्याच्चतुर्थं कुबेरं ॥ पुनरपि लघुना मेहस्तियानं वियानं हयजस्कपजगेहं तच्चतुर्थं क्रमेण ॥१८॥ चुर्णानां शुभदं च सागरगृहं पंचैव हस्ता मु
खे प्रोक्तं क्षीरटरत्नद्वारयमिदं कोशाहलं चापरं ॥ षट्स्क रद्वाद्दयभद्रसससलघ स्तिर्यग्युतं शालया गांधर्वं क्षितिभूषणं च कथितं सर्वत्र दं द
र्पदं ॥१९॥ धन्यं द्विकरं त्रिशालमुदितं शालाविनागाविनी भाकृशाला रहितं शुभं निगदितं स्कक्षे च मर्थप्रदं ॥ चुल्ही संज्ञमिदं करोति मरणं ही
नं तथा याम्यया पक्षघ्नं महिषीमृते च भवनं तत्सुतवंधुक्षयं ॥ इति त्रिद्व शादि गृह षोडश ॥ चैशाला नि च षोडशा प्रथमतः सोमं च षट्द्वारकं तच्चैकेन
पुरो विशोकरमिदं मध्ये क्रमात्पूर्ववत् ॥ रुद्धे द्वौ मुखतो विदक्षिणलघु स्वेकाधिकं सादरं चत्वारो नृप वशो भितं च पुरतः शादक्षिणे कोलघुः ॥२०॥
पंचाने सकलं श्रमश्च लघुना सर्वस्य तत्सौख्यदं रोगास्यं भ्रमसंयुतं च भवनं तत्सर्वत्रां नं भवेत् ॥ प्राग्वाणं कुलनंदनं क्रमत यातेकद्वयेकान्वितं

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

तस्मिन्दक्षिणसंयुते च लघुके कल्याणसंज्ञं तदा ॥ २२ ॥ सर्वा शालकलघुभयं द्वारमुखेन तद्द्युग्मं क्रमात्सौभाग्यस्य विवर्धनं च भपसं राज्ञां सदा
निर्मितं ॥ आनंदं कलरागदक्षिणलघुर्मित्र पृष्ठे द्वयं रोगास्यं जनयोभनं गुणगुणैर्केनान्वितं सृष्टितः ॥ २३ ॥ स्याद्देवधर्नमग्रतो रसयुतं युग्मा
ग्निनेत्रैः क्रमात् सर्वाये त्रिगुणं चिर्कं च लघवो लोकत्रये स्कंदरं ॥ गेहं श्रीतिलकं च भद्रसहितं हस्वेन हीनं मुखे तधुर्के लघुनाथ भद्रसहितं विष्णु
प्रियं भूपतेः ॥ २४ ॥ इति सोमादिगृहषोडशत्रिशालाः ॥ ५ ॥ षट्द्वारकं श्रीनृदशं त्रिशालं तच्छ्रीनिवासं मुखहस्वयुक्तं ॥ श्रीवत्सतः श्रीपरमे
कण्ठा श्रीभूषणं वेदमुखं च गेहं ॥ २५ ॥ बाणैः श्रीजयमयतो विरुद्धतुभिः श्रीतैलकं मंदिरं रागाग्रं रसद्वारयुग्मसहितं तच्छ्रीविलासं भवेत् ॥ कं
श्रीतेजोदयमयतश्च मुनिभिः षड्द्वारयुग्मान्वितं सामादित्रिदशादिभूपतिगृहाः पंचाधिकाविंशतिः ॥ २६ ॥ इति त्रिदशादिगृहनव ॥ भुवनन
यककमुक्तं चतुःशालमथा न पनलघुमुखस्यात्दक्षिणे केनचं द्रं ॥ भूपतिसदनमध्ये सर्वतोद्वारषट्कं हितयमपि च तेषां मंत्रयं युग्ममुक्तं ॥ २७ ॥
मलयमपि च गेहं नामहस्वाधिकं स्यात् दयति च गुणहस्वं शोभनं पूर्वतो वि ॥ त्रिभिरपि च कर्णं पृष्ठ याम्येन थैकस्तदधिक मपियामे वे भ्रमना
गेंद्र संज्ञं ॥ २८ ॥ चक्रं चतुष्टयमुखं सकलेषु शस्तं याम्योत्तरे हितलघुनाविजयाव्हं स्यात् ॥ भद्रान्हयं च मकरान्हयमेव तस्मिन् पृष्ठाग्रहस्तमपिका
मदमग्रभद्रं ॥ २९ ॥ इति चतुःशालगृहनव ॥ शुद्धाह यो मुनिसत्तेष्टविधाच शालाः स्तासांष डेव कथिता भवनप्रसंगे ॥ शालालिमध्यरचितो
पिलघुः कलायपद्वात द्वयर्चिता पृथगेन शालाः ॥ ३० ॥ इति राजवल्लभे मंडने द्विशाल त्रिशाल चतुःशालगृहलक्षणं सप्तमः ॥ ७ ॥ शायनमथ न

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा० व०॥ पाणां सं गुलाग्रं शतैकं नवतिरविस्फलानां मंत्रिणः षड्भिर्हीनं ॥ बलपतिगुणहर्म्ये त्वंगुलोनं गुरोश्च नरदतु पुगुल हीनं भासणादेः प्रशस्तं ॥१॥ व्या
॥१४॥ सोर्ध्वभागेन च दैर्घ्यं तस्य कल्पांशेन योधिक एव शस्तः ॥ व्यंशोन पादेन समुच्छ्रयः स्याद्दिव्यंगुलानामधिकोनगायकः ॥२॥ श्रीपर्णी धन्वसा स
14 नो विगरद्दा च सिप्रशालिं दुकी द्विभिः शिंशुपपाथशाकशायनेशर्मापिशाललं कृते ॥ आयुःप्रभृ कजे च चंदनमयेशत्रुः क्षयः स्यात्क्ष लंश्रेष्ठ चैकमसं
शरीषज नितं पर्यंकयाना शनं ॥३॥ इति शयनं ॥ सिंहासनं चोत्तममंगुलानां षष्ट्या रशोजनखपरं तथैव ॥ दशांशशपञ्चशपतो विहीनं व्यासे च दैर्घ्या
ईसमुच्चयं स्यात् ॥४॥ मुनिभिरथ त्रिपैर्नाभद्रभागभयं स्याद्दृहयदृह विभागैर्भाज्ञिते पीठमध्ये ॥ कणकमपिरसांशं ससधाधासप्तद्वित्रिपन
यमुनिरते ईनिधाहो नृपे धो ॥५॥ छायं स्याद्द्रसभागमेव तिथितो भागेतकक्षासनं युक्तंस्तंभयुगे ततो रणयुतं रत्नैः शुभै राजितं ॥ कर्तव्यं नृप
वल्लभं मतिमता ज्येष्ठं च सिंहासनं सातप्यं च पञ्चो मिपर्धन मिभैः सिंहै नृकक्षासनैः ॥६॥ नरास्तु वेदी पुनरेव छायं स्करयासनं तोरणासंयुतं स्या
त् ॥ पीठं च कुंभः कलशो विटंक मुत्तं कसंसंसहछायकेन ॥७॥ पीठे गो हरिवेदिके च कपचाः छायेन सिंहासनं हस्तीमानृकवेदिकासनमतं तद्वीप
चित्रं भवेत् ॥ छत्रं ज्येष्ठमत्रीति वेदसंहितं द्वासप्तति र्मध्यमं पष्ट्या कन्यसनं गुलैर्नरपतेर्दैवंशात्तौ ईशुभं ॥८॥ इति सिंहासनछत्राणि ॥ चातायनोल्लं
चिकया विहीनो बुधैः प्रदिष्ट स्त्रिपताक एव ॥ द्विलुंबिकश्चोभयसंतकश्च यः स्वस्तिकोसौ युगलुंबियुक्तः ॥९॥ स्याद्दाणैः प्रियपल्क एपक्षमुखः ष
ड्भिः पुनश्चेत्तिच छायैकेन युतः कपकउदितो द्वाभ्यां धियं गोभवेत् ॥ एकोनः परिपमनाभ उदितत द्वीपन्निचोयुगैर्वैचित्रः शरपद्दतिस्तु विविधाको

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

रेपुतः पंचच ॥१०॥ सिंहोरेर्ध्वविवर्द्धितोहिपृथुलेहंसोगजाश्वो भवेत्तुल्योसौ मुदितोपि भद्रसहितोसौ यस्तु बुध्यर्णवः ॥ द्वारेणैव युगास्त्रकेण ग
रुडः पक्षद्वयोआरकं प्रोक्ताः पंचहरौ च रूपमदलावेघादिकसासनैः ॥११॥ इति पंचहरागभाश्वाः ॥ संभाव्यनंदापरतोथ भद्राजया च पूर्णा क्रमतो
पिदिव्याः ॥ यक्षीसरत्नोद्भविकोत्पलाश्चौ बुधैर्विधेया यदि पालगेहे ॥ सेवं च तुष्टयपदे रविषोडशांशं मध्ये तु रीरपहमेकपदे लघुश्च ॥ नंदेतिभ
द्रसहिता च पदेन भद्रा तद्देहलश्च जयद्दालघुना च पूर्णा ॥१३॥ दिव्या सभा केवलनंदभागा भद्रैश्चतुर्भिः सहिता च लक्ष्मीः ॥ रत्नोद्भवा स्याद्युगलो तुल्यैस्तथोत्प
लाख्या प्रतिभद्रलक्ष्म ॥१४॥ स्तंभैस्तोरणराजितैश्च महला निर्व्यूहवैतानिकैर्दुच्छाद्यैर्गजसिंहलाजविविधैर्नृशाल्विभैः चागोभितं ॥ रत्नस्फाटिकभू
मिरंगनृपतेः क्रीडास्पदं मंडपं कुर्याद्दक्षिणभद्रके च रुचिरां तन्मध्यतो वेदिकां ॥१५॥ इति सभाष्टकं ॥ वेदीकोणचतुष्टये न सकले पाणिग्रहे स्वस्तिका
कल्याणं रविकोणकैश्च नृपतेः सा भद्रिका सर्वदा ॥१६॥ कोणैःश्रीधरिका च विंशतिमितैस्त्रिंशो मराणां गृहे कपौरष्टभिरन्विता शुभदा चंद्रार्ध
नेपमीनी ॥ त्रिस्रेसहस्रकराच भूपभवने पक्षं च वैरवेत्तथा कुर्याद्दस्तचतुष्टयां च षष्ठले त्रिघ्ने कृतो हीनके ॥ तस्याङ्गैश्च नरेश्वरासनमतो मांडं च तु स्तंभ
कं हेम्ना मौक्तिकपट्टकूलमणिभिः सौम्याननं राजितं ॥१७॥ इति वेदिकाचतुष्टयं ॥ दीपस्तंभं त्रिकरमुदये षड्गुणं क्रमेण हस्तांतं विहितमपि
तैः पीठकुंभान्वितं च ॥ दीपस्याधः कनककलशांश्चोभितं कंकणाद्यैः कुर्याद्वातो रथतरुनमतो नागदंगे विचर्ये ॥१८॥ इतिश्रीवास्तुशास्त्रे राजवल्ल
भमंडने शयनसिंहासनछत्रगजाश्वसभाष्टकवेदिकाचतुष्टय दीपस्तंभलक्षणं अष्टमं ॥८॥ छ ॥ गृहाभास्तु शास्त्रोदधौ राजयोग्याअनंता

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰ व॰॥
॥१५॥
15

हिसंयुच्यते भ्यः किंयंतः॥ मयोक्ताश्च योगा नृपाणां समृद्धैरूकशो भान्विताख्येन कल्याणदाश्च॥१॥ चित्रगात्के गृहं दिक्त्रये हस्तयुग्मं मुखे वीथिका
येन षट्हारमध्यं॥ गुणाल्दिंद्वातुर्हि शं चैकपक्षं गवाक्षं च कोणे च भद्रे विधेयं॥२॥ मुखे भद्रके श्रीधरं मांडयुक्तं तथा भूमिका पंच सप्तैव भूम्यं॥ वि
नाद्याद्दनं मंडपं येद्द यकेरिपुघ्नं गृहं राजवर्धन्यमेतत्॥३॥ मध्ये निमृतं गणाश्चैतथो बैः शास्त्रं दैवं पुत्रनाशाय गेहं॥ स्तंभश्रेणीमध्यमानेन का
र्यान्युनाधिक्ये नैव पूजा न चश्रीः॥४॥ हीनस्तंभे नाशरूपो वा ह्यपवृद्धे नो वेधः स्याद्व्यतो वै पश्च॥ भूमेसैवं रुद्रसंख्याप्रमाणं तुल्या नेशावर्द्धमानाः
शुभाः स्युः॥५॥ साईयेण विभजे करतत्रसंख्यामध्येन यांशामुदितं च पदार्धभित्ती॥ स्तंभाश्च योडशायहे विच भद्रके पूर्वं नैर्मिताश्च सकला स्क

६	८	[illegible]
७	५	३
२	९	४

चतुर्मुखस्यात्॥ भद्रे च भूमिद्वय मूर्धमांडसार्धत्रिभूमं कथितं च गेहं॥ प्रतापवर्धन्यमिदं नृपाणां लक्ष्मीविलासं च वदामि तस्मात्॥७॥ स्तंभाद्द
शाद्दशा भद्रे चैकं पोडशा मध्येतस्समरूपं॥ मदनशारांवनि माहुः समेतं लक्ष्मीनर्मकरोति च निसं॥८॥ भागाः पंचगुणाश्च पंच भवनं षट्त्रिंश
ह्री तास्तंभकैः कुड्ये चार्धपदे च नंदपदकैर्भद्रं चतुर्थौ रकैः॥ भद्रे वै गुणभद्रकाणि सकले शाङ्गीतिकाः स्तंभका मांडं भूत्रितये च सार्धशारभूस्यात्
श्रीनिवासं गृहं॥९॥ मध्यस्तंभशतं च भागसमिके भित्तीच तुर्द्वारकं सप्तांशाद्विशारांशाशमसहितं भवेच्चतुस्त्रिंशतः॥ षट्त्रिंशत्द्विशती च तेनु
सकलाः स्तंभाः स्थितौ पूर्ववत्तो भाग्यातस्कमल्लोद्भवं चकथितं भूसार्धसमान्वितं॥१०॥ हर्म्यस्योदयकं विभज्य नवधा कुंभी भवेद्भागतः पादोनं भरणं शिरश्च
कथितं पट्टः सपादो भवेत्॥ स्तंभः पंचपदोनभागउदितः कोण्याद्रस्तत्तथा भागार्द्धेन जयंति कानिगदिता सांतं च कस्योपरि॥११॥ गृहस्योदयं विन्चीभा

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

गेर्विभज्यं द्विभागेन कक्षासनं वेदिका स्यात् ।। त्रिभागेन तत्कंठको निम्न मेवं गृहस्योदयार्द्धेन पीठं नृपाणां ।।१२।। उत्तानपट्टो नृपमंदिरे सो हस्तेन ह
स्ते द्विपयोऽन्नतस्यात् ।। पाषाणतः सौख्यकरो नृपाणां धनक्षयं सोपि करोति गेहे ।।१३।। स्कधे इके शार्कर पावि पुक्के सकर्करैस्तैः स्फहटा गृहे भूः ।।
शगस्त्वानशास्तं भपनेषु चित्रं कपोतगृध्राः कपिकाकरौद्रं ।।१४।। मुद्गो लिंगविशेषतश्च सफला भूम्यान्तरं भ्रान्विता छायेनाप्यथ मत्तवारणयुत
भांउतथार्द्धोहयं ।। मोडोभद्दश्च तुर्भिकाभिररुद्दितो मांडेन युक्तस्तथा भद्रैस्तुल्यसपादकैः स्फमुकुली पाशीर्षकः शेखरः ।।१५।। राजगृहं घह्दचतु
हयं स्यात्तथैव घंटाकलशेन युक्तं ।। तुंगारसंसत्त्वथ सिंहकर्णः प्रसादके तेपि षडेव शस्ताः ।।१६।। षट्जातिगेहं नृणवर्णपट्टैर्वंशैः करैर्वाथ मृदाशि
लाभिः ।। स्तंभं प्रकारैरकथितं च षड्डि ओंकप्रसिध्या विपरीत्य णीयं ।।१७।। इति राजगृहादि ।। वामभागे द्दक्षिणे वा नृपाणां त्रेधा कार्या पाटिका क्रीड
नार्थं ।। एवं द्वित्रिईडसंख्याशातं स्यान्मध्ये धारामंडपेतोपमं त्रैः ।।१८।। क्षेत्रसप्तविभागभाजितमतो भद्रं च भागत्रयं तन्मध्ये नलपादिका जिनप
दैरेकांशतो होपिका ।। स्तंभैर्द्वादशभिश्च मध्यरचितः कोणेषु कूपान्वितः कर्तव्यो जलपंचएष विधिवत्क्रीडाय पृथ्वीभुजां ।।१९।। तस्यां चंपककुंदजातिसु
मनो वेध्रास्फनिर्पालिका जौमीहेमसमानकेतकिरपिश्चेतातथापाटला ।। नारंगः करुणाच तैसेलतिका चारक्तपुष्पादिकं जंबीरो बदरीच दूगमधुपा
जंबूश्चचुतद्रुमाः ।।२०।। मालूरः कदली पनं हनपटा पञ्चस्य पथ्ये शिवा चिंचाशोककदंबनिंबतरवः खर्जूरिका दाडिमी ।। कर्पूरागरुकिंशुकाहयरि
पुः पुंनागको निंबुकी प्रोक्ता नागलता च बिंजनिभृता स्यात्तिंदुकी लांगली ।।२१।। द्राक्षे लाशातपत्रिका च पकुली धत्तूरकं फोलफौनयालस्तालुनमाल

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा० व०॥ कोमुनिवरोमंदारपारिद्रुमौ ॥ अन्ये भोगविचित्रभावसफलास्ते सेवनीया बुधैर्यद्याप्नोति न भूतलेऽभुमनरूस्तत्वंपकान्यापयेत् ॥ २२॥ आस्थानं प्र
॥१६॥ तिसेवनाय च घटीयंत्रः सुसारोद्भवे हीलास्त्रीजनखेलनाय रुचिरे वर्षे निसंतोत्सवे ॥ बालाप्रौढवधूसमध्यवनितागानैर्मनोहारिभिर्ग्रीष्मे शारदैके
16 थशीततजलक्रीडाशुभे मंडपे ॥ २३॥ इति वाटिका ॥ तुरंगमाणां गृहवामभागे शाला चतुःषष्टिकरा विधेया ॥ शतार्धतो मध्यमिका च दैर्घ्ये कनी
यसी तेईशभिर्विहीना ॥ २४॥ व्यासे च ज्येष्ठा तिथिहस्तिमाना त्रयोदशौका दशभिः क्रमेण ॥ मद्धा सुभित्तिश्च करप्रमाणा पंचांशपंचाधिकरौ हया
स्यात् ॥ २५॥ तेजोहामिममीहयाविद्धनेपूर्वापरा स्यान्नृणां ते याम्योत्तरतो मुखाहि सततं कीर्तिर्यशो धान्यकं ॥ कर्तव्यो विषणां प्रतीहकल्यशाः
स्थानं द्विहस्तोदयं तस्यास्तोरणमुच्छ्रितं च मुनिभिर्हस्तेसुशोभान्वितं ॥ २६॥ पस्यासाधुहयोंगुलैर्निगदितो वेदांगुलेनाधिकः श्रीवत्सस्वहिलाद
एवंच मनोहारि द्विसप्तांगुलैः ॥ रंगाद्यं गुलकैस्तु वाजिविजयो शीघ्रातथावैभवः शांतास्त्वास्तु युगाष्टमात्रउदये मानं हरेः सप्तधा ॥ २७॥ इति
अश्वशाला ॥ सिंहद्वारं पूर्वमानेन कार्यं त्रिद्व्येकाभामालिकास्तंभवीथिः ॥ स्यातां मध्ये ताउकौ रक्षणार्थं तुल्यौ भागेनाधिकौ वापि सार्धौ ॥ २८॥ भा
गे दक्षिणनामके च करिणां शाला हरेर्द्वारतः कर्तव्या सुहढोन्नता च फलशौर्यैदारिभिर्भूषिता ॥ संकीर्णो रससोनगैर्निगदितो मंदा मृगश्चापरः
सर्वे भूत्तमभद्रजातिसुदितो नंदैः करैरुच्छ्रितः ॥ २९॥ इति गजशाला ॥ अष्टोत्तरं हस्तशतं पृथुत्वे नृपगृहं चोत्तममेव तस्मात् ॥ अष्टाभिरष्टाभिरतो
विहीनास्तं चैव भागाधिकतो विदैर्घ्यं ॥ ३०॥ अशीतितो रागकरैश्च हीनाः पंच गृहा भूपसुतप्रियायाश्च ॥ त्रिभागदैर्घ्याधिकतो विधेया गृहाः क्रमेणे

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

वयथोदितास्व ॥ ३१॥ प्रोक्तं चतुःषष्टिकरं पृथुत्वे क्रमेण षड्भिश्च करैर्विहीनं ॥ षड्भागगतो दैर्घ्यमतोऽधिकं स्यात् तदाधिपस्यैव च पंचरत्न्यै ॥ ३२॥ षष्ठ्याह
स्ते मंत्रिगेहं पृथुत्वे हीनं हीनं पंचकं येद्वयेद्वैः ॥ कुर्याद्धस्तैरष्टमांशोऽधिको सौ व्यासाद्दैर्घ्ये धार्द्धितो दैर्घ्यमेव ॥ ३३॥ समं तादिकभूपतेश्च भवनं विंद्
ध्विहस्तैः समं हस्तैर्वेदविहीनकैः क्रमतया भागाधिकं दीर्घतः ॥ दैवज्ञं च सभासदस्य गुरुतः पौरोधसं भेषजं विंशत्यष्टकरं द्विहस्तरहितं दैर्घ्ये
द्विधा तद्वद्भवेत् ॥ ३४॥ येनयां कंचुकिशिल्पिनामपि गृहे वेदाधिकाविंशति मानं हस्तचतुष्टयैर्विरहितं दैर्घ्ये विधाव्यासतः ॥ हर्म्यं युतकरांतिक
स्यरचितो हस्तैः समं विस्तरे हीनं त्वर्धकरेण पंचकमिदं तुर्यांशदैर्घ्याधिकं ॥ ३५॥ द्वात्रिंशत्तामानमिदं द्विजादे हीनं चतुर्भिः क्रमतो विधेयं ॥ दिग्
ष्टरामाश्विविभागतश्च क्रमेण तद्वर्णचतुष्टयेपि ॥ ३६॥ कर्णाधिकं विस्तरतोऽधिकं च शीघ्रं विनाशं समुपैति गेहं ॥ द्वारं च मूर्ध्निमपि द्वाग्रजाचे
त्सस्तंनतेहानिकरं प्रदिष्टं ॥ ३७॥ व्यासे सप्तति हस्तवि पुरके शालामानमिदं मनुमुक्ते ॥ पंचत्रिंशत्पुनरपि तस्मिन्मानमुदीतं तिलयोरिव रक्षा ॥ ३८॥
एकं द्वारं प्राङ्मुखं शोभनं स्याच्चातुर्वर्ण्यं धान्नृभूपेशजैने ॥ युग्मं प्राच्यां पश्चिमे पश्चिके पुमूलं द्वारं दक्षिणे च र्जनीयं ॥ ३९॥ इति वास्तुशास्त्रे राज
वल्लभे मंडने राजगृहादिलक्षणं नवमं ॥ ९॥ ५॥ छायाचापदूरे गुणवाञ्छाग्रलिक्षा ध्रुवांशोक्ता स्याद्यस्त्वं गुल्वं हि ॥ छायादिभ्योऽष्टघ्नमान्यशृङ्खिप्रो
क्तो हस्तो जैनसंख्यांगुलैश्च ॥ १॥ व्यासेन दैर्घ्ये गुणिते यदैक्यं तत्कोणकस्य फलं प्रदिष्टं ॥ पिंडेन दैर्घ्यं पुनरेव ताड्यं स्यात्तस्य भित्तेश्च घना
दि सिद्धिः ॥ २॥ करे करघ्ने च करप्रमाणं करांगुलैनांगुलमेव संख्या ॥ स्यादंगुलै रंगुलताडितैश्च लब्धं फलं जैनविभाजितेन ॥ ३॥ वृत्तव्यासात्रि

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰ च॰॥
॥३७॥

17

गुणपरिधिर्व्यासः षड्भागयुक्तो विस्तारार्द्धं परिधिहलमन्योन्यनिघ्नेव्य हैस्यं॥ विंड्रेनैवं पुनरपितनस्नाउये स्वातसिध्यै विद्यार्द्रैवी स्फुरफलमितिक्षेत्र

वृत्तस्वरूपं॥ वृत्तस्याधः परिधिरब्धिविभागकघ्नो व्यासस्य चैष्य फलमुक्तमिदं हितं हैः॥ दैर्घ्ये पृथुत्वगुणिते च यदैष्यमस्मात् पंचांगुलान्यपह

रेत्करतः फलं स्यात्॥५॥ घनीकृतव्यासदलं निजैकविंशांशयुग्गोलफलं घनं स्यात्॥ व्यासस्य सप्तांशयुतः सहस्ते व्यासाब्धिरूक्षः परिवेषिको

यः॥६॥ वृत्तक्षेत्रे परिधिमं गुणितव्यासपादः फलं स्यात्कर्णं वेदैरुपरिपरितः कंदकस्यैव जालं॥ गोलस्यैवं तदपि च फलं पृष्ठजं व्यासनिघ्नं ष

ड्भिर्भक्तं भवतिनियतं गोलगर्भे घनाख्यं॥७॥ जीवाशनैष्यस्य दलं क्रमेण हत्वास्य वर्गं द्वाभिर्विगुण्य॥ अंकैर्विभक्ते स निलब्ध मूलं प्रजायते चा

पफलं स्फुटं तत्॥८॥ मूलञापवत्रोषं हितदैकयुक्तं जिनाहतं संयुतमंगलैश्च॥ द्वाभ्यां युतेन द्विगुणेन मूले नाप्तं स्फुटं तत्फलमुक्तमाधैः॥९॥ अष्टांशाक

स्यपृथुत्वेन दैर्घ्ये - गुण्यं हितत्र्यागविभागहीनं॥ षड्भागकस्याष्टयुगांशभागं कुर्याद्द्विहीनं पुनरेवशोषात्॥१०॥ षष्ठोऽत्र्यगस्तत्र सभागहीनं तद्दर्ग

मूलस्य षडंशकस्य॥ शंकोश्च हीनं कथितं पुनश्च शेषं बुधैर्यास्तु मतानुसारी॥११॥ सर्वमानं भायते व्यासयोगार्धीनाधिष्यं स्थान योगगतो

पि॥ अन्यक्षेत्रं चैषमं वा समं वा ज्ञेयं त्रो कार्द्ध क्षतः सूत्रधारैः॥१२॥ इति मपितव्यवहारः॥ षद्भुतं परितः स्यके न लिखितं षण्मस्य पातास्ततः ष

ड्कोण्यं रसबाहुकं तदुहीनं बाहुभुजे ससभिः॥ सप्तास्तेरसभाग बाहुरुदितः सप्ताष्टतो ष्टा स्त्रकं लेपनं दद्दगा दिबाहुवहुशो ज्ञेयास्य बुध्या खिलाः॥१३॥

षड्भ्राहो यो बाहुरस्यैष भागे युक्तो बाहुः पंचकोणस्य स स्यात्॥ याभान्बाहुः स्वेन मानेन गण्या बाह्वोर्योगः तस्य मूलं विकर्णः॥१४॥ दैर्घ्यपृथुत्वे

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

जिनभागहीनं तिथिप्रमाणा कथिता भुजाश्च ॥ पंचास्रमेतन्नृपरिते खनीयं पुष्पेषु केषेव हितं स्वरूपं ॥ १५ ॥ अपामनो विस्तरमष्टमांशांहीनं प्रकुर्यात्प्रथ
कारसंज्ञा ॥ दैर्घ्यार्द्धदैर्घ्येण समस्तहस्तायं चारिषड्भोणकमेतदुक्तं ॥ १६ ॥ अष्टास्रयंत्रं पृथुते च दैर्घ्ये तुल्यं कार्यं कर्णदैकर्णहीनं ॥ चातुष्कोणं हस्तमे
यं प्रदास्यात् बाहुस्तस्मिन् अंगुलै दिक्समानैः ॥ १७ ॥ षष्ठे विभागोपि च दैर्घ्यकस्य तस्यैव षड्भागयुतो विधेयः ॥ बाहुप्रमाणं कथितं कलास्ते क्षेत्रे तथा
न्यानि विचार्य कुर्यात् ॥ १८ ॥ इति क्षेत्रसूत्रे ण ॥ श्येनः कपोतबकपेचकभासगृध्राश्चिल्लश्च गाल मृगश्च ककसिंहकेरगाः ॥ इत्यादयो धनहरा भवने प्र
विशागेहं यदा करकटा यतिकंपिते वा ॥ १ ॥ प्राकारदेवभवने नृपमंदिरे वा चैत्ये ध्वजादिषु यदाद्भुतमेव दृष्टं ॥ इत्यादिकं स्फुटमेव पतनं सकस्मात्तद्भू
पतेर्भयकरं गृहिणां गृहोत्थं ॥ २ ॥ स्थाने पूर्वविहिते यदि तोरणे च द्वारे गृहे भवति चेन्मधुजा मल्लरो ॥ स्थूणाकपाटहटकोष्ठकभंग एव भूमेर्विदा पारूख
र इति मृत्युकरं वदंति ॥ ३ ॥ द्वारे गृहस्यापि विनिर्गतो भुजंगस्तदापि नाशं कुरुते गृहेण्याः ॥ तथैव दुर्गाप्रकरोति नीडं रटत्सुलूको पि विनाशहेतुः ॥ ४ ॥ रोग
यतैलघृतभक्तवसादिधारा दुःखं भवेद्भूपतेर्यदि रक्तधारा ॥ वादित्रगीतनिनदो भवने ह्यकस्मात् संजायते यदि तदा कथयं प्रसौख्यं ॥ ५ ॥ गेहे
द्भुतं यदि तदा भवनं विहाय कुर्याद्बलिं च विधिवद्धवनं स्फुरार्च्या ॥ दानं द्विजाय यतिदुर्बल दुःखितेभ्यो देयात्ततो पि निवसेद्भवनं स्फुरार्थः ॥ ६ ॥ इतिश्री
वास्तुशास्त्रे राजवल्लभमंडने मिपितक्षेमाद्भुतलक्षणं दशमं ॥ १० ॥ ध ॥ नंदातिथिः षष्ठ्यमितिपत्रकरुद्रादि द्वादश गासप्तमिका च भद्रा ॥ पृथ्वीपुत्रे सिद्धि
दा वै जयास्यात् मंदे रिक्ता देवपूज्ये च पूर्णा ॥ २ ॥ एकादशीजीवदिने च षष्ठी भौमे तृतीया दशमीपि शुक्रवारे ॥ सूर्ये तथैवाष्टमिका स्वसिद्धाश्चंद्रे द्वितीया

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥भा॰ ग॰॥ द्वशमीनवम्यः ॥ ३ ॥ रवौ शुभान्यश्विनिका च मूलं पुष्यो विहस्तोत्तरकत्रयं च ॥ दुष्टा मघा द्वादशिका च याम्यं मैत्रहयं सप्तमिका विशाखा ॥ ४ ॥ शुभानि
॥१८॥ चंद्रे श्रवणानुराधे पुष्यो मृगो रोहिणिका तथैव ॥ नष्टो भनिका द्वादशिका भिजिच्चाषाढाद्वयं चित्रविशाखिके च ॥ ५ ॥ भौमे शुभं वन्हिभयं श्विनि चाश्लेषा च
18 मूलोत्तरभद्रपे च ॥ नेष्टा द्वशम्युत्तरत्राषाढभं च तथा च यंना सवनश्वरोद्रं ॥ ६ ॥ बुधे शुभो पुष्यकरौ मृगश्च ब्राह्म्याग्निभं सिद्धिकरं च मैत्रं ॥ वर्ज्या धनिष्ठा
प्रतिपन्नवम्यौ याम्याश्विनी रेवती का तथैव ॥ ७ ॥ जीवे श्विनि सिद्धिकरानुराधा पुनर्वसू रेवतिका च पुष्यः ॥ नष्टो भनं वारुणमष्टमी च ब्राह्मीत्रयं चो
त्तरफाग्निधिष्ण्यं ॥ ८ ॥ शुक्रे शुभं पौष्णयुगं च पूर्वा श्रुत्युत्तराषाढभमैत्रभं च ॥ वर्ज्या मृगो सप्तमिका च पुष्यो श्लेषा मघा रोहिणिका च ज्येष्ठा ॥ ९ ॥ श
नौ शुभा रोहिणिका श्रुतिश्च स्वस्तिस्तथा वारुणभं च शस्तं ॥ नष्टो भनं चोत्तरफा च यं च षाढाद्वयं रेवतिका च षष्ठी ॥ १० ॥ सूर्ये रूपरसद्विकाः शशि दिने
ष्टौ पंचवैकस्तथा चत्वारो मुनयो ष्टभूमितनये षट्ट्यष्टवंशा समजे ॥ जीवे युग्मशराः स्वराभ्रगुस्कते रागेक्रवेदा ष्टमा मंदे ष्टौ गुणसप्तमं च दिवसे ष्टां
शाः शुभा चासरे ॥ ११ ॥ कृष्णे निशाया दशमे तृतीये भद्रा दिने सप्त चतुर्दशे तु ॥ शुक्ले रजन्यां युगरुद्रसंख्ये दिने ष्टमी पूर्णिमयो विवर्ज्या ॥ १२ ॥ सू
र्यैकामुकमीनगे क्रूरगुरौ सिंहे विधौ दुर्बले गंडांतव्यतिपातवृ धृतिदिने दिग्धे तिथौ भेथवाँ ॥ कृष्णे स्तेथ गुरौ च पातसमये विष्यां च मासाधिके पाँशादेनदग्ध वौनि
चंद्रे पापविलोकिते च सहिते कार्यं न किंचिच्छुभं ॥ १३ ॥ इति दिनशुद्धिः ॥ ५ ॥ आथ गृहेशारंभनिवेशौ ॥ ॥ आदौ भूमिपरीक्षणं शुभदिने पश्चाच्च
वास्तुवर्चनं भूमेः शोधनकं ततो पि विधिवत्पाषाणतो यांतकं ॥ पश्चाद्दैवमकृतालयादिरचनार्थं पादसंस्थापनं कार्यं तत्र शाङ्गां कृत्वा शकुनबले श्रेष्ठे दि

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

नेधीमता ॥१४॥ धास्त्रोः कर्मणि धिष्ण्यपा रतिथयो श्चित्युत्तराणां त्रिकं हस्तादित्रयमैत्रतो द्वयमिदं पुष्यो मृगो रोहिणी ॥ निंद्यौ भूसुत भास्करौ च शुभदा पुर्णाच
नंदा तिथिर्नेष्टा वै धृतिशूलगंडपरिघव्याघातवज्रा अपि ॥१५॥ विष्कुंभव्यतिपातकौ च न शुभौ योगाः परे शोभनाः शस्तं नागचपा दृढ नेति लग्नं युग्मा
तिथिर्न जयेत् ॥ मौहूर्तं लघ विश्वमष्टनवमं पंच त्रिरागा द्विकं श्रेष्ठं न द्वितीयं तु लिर्वृषघटौ युग्मं धनुः कन्यके ॥१६॥ अंगे चास्थिरभं च सौम्यसहिते लग्ने शुभे
वीक्षिते सौम्ये वीर्य समन्विते श्व हस्ता मैर्निर्माण माहुर्बुधैः ॥ मैत्री धीनवकेंद्रकेस्तु फलदं पापैस्त्रिषष्ठायगौ गे क्रूरो ख्याष्टमसंस्थितो पि मरणं कर्तुर्विध
त्तेतरां ॥१७॥ जीवः सौम्यमपाकरोति भृगुजो धान्यं स्त्रियं चंद्रमाः सूर्येपि स्वमपत्ति च तुष्टयमिदं नीचास्तगं निर्बलं ॥ जीवे लग्नसमागते शशिसुते जा
मित्रगे केंद्रे रवौ शुक्रे ध्यौ स्वहजे त्रानौ च द्वार हां गेहं शतं तिष्ठति ॥१८॥ भृगुसुत इह लग्ने द्याधुर्ये च लेन्द्रे गृहमपि शतमब्दान् स्थायि केंद्रे स्करज्ये ॥ द्वि
गुणमपि च शुक्रे मूर्तिगे विक्रमे के स्करगुरुसुत संस्थे भूमिपुत्रे च षष्ठे ॥१९॥ प्रारंभकाले यदि भौममौ द्रजा भावित्रितौ देव गुरुस्त्वतीर्थे ॥ चंद्रोंबरे वेछ
रहा मत्री ति स्थितिर्नि पुंसा भवनस्य स द्विः ॥२०॥ लग्नं कर्कटमाश्रिते हिमकरे देवार्चिते केंद्रगे लक्ष्मीं वृद्धवनं स्वगेश्वस्फुहृदः स्वांशगोवसंस्थे स्तथा ॥
नीचांशे रपि निधनं तु खचरो ष्ठे कः परांशांस्थितो जामित्रे दशमेष्टमध्यतरहं गेहं परैर्नीयते ॥२१॥ भृगुर्विलग्ने यदि मीनसंस्थः कर्के गुरुस्तुर्य गृहं ग
तश्च ॥ शनिस्तथैकादशगा स्तुलायां गेहं चिरं श्रीसहितं तदा स्यात् ॥ इति गृहारंभमुहूर्तः ॥ गृहप्रवेशे मृगमैत्रपुष्ये चित्राधनिष्ठोत्तर भारुण
र्क्षे ॥ स्वात्यश्विनी पूषभरोहिणीषु शुभो थ रिक्तार विभूमिजेन ॥१॥ अजवृषा मृगकन्याः कर्कमीनौ तुलाभ्यां दिहितमिह समुत्थं सप्तमं नीच

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा० व०॥ मँस्यात्॥ क्षिप्रमृदुध्रुवचरर्क्षं घानवभांशगा अजादेश्चरलग्नमपि लग्नं च वर्जनीयं प्रवेशे॥ २॥ मूर्तौ तथैवोच्चपेरस्तराशिर्लग्नं पदास्यात्स्फुरस्तप्रवेशः॥ द्वि
॥११६॥ वेदपंचास्तनभांष्टमां स्वेराशिश्चलग्नं च विनाशहेतुः॥ ३॥ त्रिकोणकेंद्रेषु शुभायसौम्याः केंद्राष्टमांत्येन विनैव पापाः॥ भवंति शस्ता त्रिषडायगाश्च
19 चंद्रेनुकूले स्थिरभे प्रवेशः॥ ४॥ गृहप्रवेशं गमनं न कुर्यात् शुक्रे बुधे दक्षिणसन्मुखस्थे॥ नवोढकन्येकपुरे भयाहो नदोषदौ सन्मुखदक्षिणौ तौ॥ ५॥ पू
ज्योसौ कुलदेवतागणपतिः क्षेत्राधिनाथस्तथा वास्तुर्दिग्पतयः प्रवेशसमये प्रारंभणे धीमता॥ आचार्य द्विजशिल्पिनश्च विधिवत्संतोषयेच्छिल्पि
नं वस्त्रालंकरणैः प्रवेशविधितः सौख्यं भवेत्सर्वदा॥ ५॥ इति गृहप्रवेशः॥ ॥अथ विवाहः॥ तन्वंग्याः करपीडने मृगमघामूलं तथैवोत्तराहस्त
स्वातनुराधिकाश्च सकलदाः पौष्णं तथा रोहिणी॥ यस्याश्चारु मुखं नितंबजघने स्थूले कुचौ श्रीफलैस्तुल्यौ क्षामकटिर्विशालनयने ताम्राधरं
सत्कचाः॥ ६॥ शुक्रेज्येस्तगते मुखस्फुरदशापने सूर्ये धनुर्मीनगे भद्रायां यममृत्युवेधसहितं गोधूलिकां वर्जयेत्॥ युक्तं पंचविशोपकैर्विधुबलं शस्तं
विवाहस्यभे दोषाणां शमनं विलोक्य मुनिनासंध्यागमे निर्मितं॥ ७॥ गोधूले ष्टमषष्टमूर्तिषु विधुं लग्ने ष्टमे स्ते कुजं चान्ये क्रांतिसमानमेव कुलिकं
मृत्योर्भवादं वर्जयेत्॥ ऐंद्रार्धे प्रथमे ध्रुवस्य च परे कांसोश्च साम्यं भवेद्दानो विंवसमन्विते मुखकरं मंदेथ जीवेन्यथा॥ ८॥ मासे जन्मतिथौ तथैव च नि
जभे ज्येष्टेन ज्येष्टोद्भवः षण्मासाभ विवाहमंडन विधिर्भ्रात्रोः सहोदर्ययोः॥ षष्टे पात्रितये तथैव नवमे लग्नात्रकार्यं दिने वेदीवर्णयथा रक्तादिस
कलं पाणिग्रहास्पदं॥ ९॥ इति विवाहमुहूर्तः॥ इति वास्तुशास्त्रे राजवल्लभमंडने दिनशुद्धिगृहेसमारंभप्रवेशविवाहमुहूर्तलक्षणं॥ ५॥ ५॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

प्राक्पक्षे धवले शशी च दिशुभः पुंसां सपक्षः शुभः कृष्णे चेदशुभस्तदाशुभकरो व्यस्तास्ततो निष्फलः ॥ नाराचीर्य च रणात्तु शशीविधुबलाद्दिष्टे
रवेः संक्रमः शास्त्रा भानुबलाद्द्वयं निखचरा दुष्टास्थिता गोचरे ॥ १ ॥ सर्वे ग्रहास्ता भगताः शुभास्युस्त्रिषट्दशार्कस्तु तथैव राहुः ॥ शनिस्त्रिषष्ठः
शुभकृन्महीजः क्रूरा ग्रहा गोचरगा स्वराशौ ॥ २ ॥ चंद्रः षट्त्रिदशाद्यसप्तमशुभः शुक्रैकपंचाब्धिगो ज्ञो युग्मो खविवर्जितः स्फुरगुरुर्द्विमास्त
धीयुग्मगः ॥ शुक्रोस्तारिखवर्जितो थ सकले चंद्रः सदालोक्यते होरासार्द्ध घटिद्वयं निजदिना सृष्टी च पृष्टी भवेत् ॥ ३ ॥ षड्विंशान्निर्दिष्टाभिः प
श्चैश्चाद्दिनप्रमाणं मकरेन्द्री पूर्वे ॥ त्रिंशानुला मेषदिने तु पृष्टे मृगे दिनं कर्कटराशिमानं ॥ ४ ॥ पंचांशा पुत्रफल मेषमृगेच युग्मे मेषे उषे स्तु
दिनं त्रिफलं च सार्द्ध ॥ अष्टाक्षरेण रहितं त्रिफलं घटाद्यो वृद्धिक्षयो मकरकर्कटतो यनादेः ॥ ५ ॥ मेषादे स्थिर करे दुखेंदु नयनं रामाब्धिपंचर्त्तवः
पंचाब्धिक्रमतो गुलैश्च समता मध्याह्नकी स्याद्विभा ॥ छाया सप्तमीतस्य सप्तसहिता शाव्योश्च मध्योद्धिता स्ते स्तस्सगुणं भजे द्दिनदलं याताः स्थि
ता नाडिका ॥ ६ ॥ दिनरात्रिमानं ॥ भानोर्ह्रद्दि षण नाडिका त्रिविहाया मातु सूर्योदये प्राक्कृत्मेर यिविं पुरेव धवले पक्षेश्वहं चश्वहं ॥ स्नानेकर्म
णि चंद्रमा दिनपतिः प्रोक्तो भये भोजने पूर्णांगे च दिपृष्ठकस्तदा वितलं कार्यं प्रजे सिद्धये ॥ ७ ॥ भानुश्चंद्रसमोदयेह दिनकरे चंद्रस्तदोर्द्धे गता दूतः
सन्मुखउर्ध्वगो हि मकरे पृष्ठस्थो भानुगः ॥ सूर्येचे द्विषमः समश्च हिमगोः प्रश्नस्तदासिद्धये मध्येभ्रूरध आपउर्ध्वमनलस्तिर्यग्मरुद् दृश्यते ॥ ८ ॥
नभोपहे संक्रमणेति दुःखः शून्ये कृतो मृत्युमुपैति शत्रुः ॥ आसः प्रश्ने वा सकलार्थसिद्धिर्वहिनर्य दत्रे जल भूमितत्वे ॥ इति शारीरस्वरोदयः ॥ ५

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰च॰॥ अथ बालादि पंचस्वरविचारः॥ ऊर्ध्वाधोरेखा रससंख्या भिन्ना एकादशाभिस्तिर्यक् अ क च ड ध भ वा वर्णान् दद्यान्मरविरेफ्शायमुनयः॥१॥ ई ख
॥२०॥ ज ढ न मेवान् भद्रास्तिथयश्चेंद्रशौ च पुनर्वसोः पंच॥ उ ग झ त प य जा जया गुरुश्च उत्तरफा पंचकं क्रमेण॥२॥ ए घ ट थ फ र स रिक्ता शुक्रस्त्वनुराधा
धा पंचममृक्षं तु॥ ओ च ठ द ब ल ह पूर्णा मंदः श्रुति पंचकलि खे स्वरचक्रे॥३॥ आकारं पंक्त्यां वृष मेष राशी लिखेदु शानी धुनस्य पूर्णान्॥ स्वं
चास्तद्ग्ये मिथुनस्यकर्के सिंहस्तद्ग्ये हि तुला च कन्या॥४॥ अंचगास्तृतीये पिचव्श्चिकाया स्तद्भनापौ मकराय षष्ठं॥ तु यें तथा पंचमके मृगस्य
त्र्यंबगा विलो स्या अ विकुंभमीनो॥५॥ प्रसिद्ध नामादि मवर्णमात्रा या मातृकासो गमने च युद्धे॥ तिथौ च वर्णस्वर एव चिंत्यः सर्वत्र कार्यस्वररा
९ ज्ञेषः॥६॥ बालः कुमारस्तरुणोथ वृद्धो मृत्युः स्वरः पंचमैमैः स्ववर्णात्॥ तिर्यक्क्रमेणापि विचिंतनीयः सर्वत्र संग्राम विधौ विशेषात्॥७॥ रा॰
बालेन ताणां कुरुते स्वलाभ मर्धं कुमारस्तरूणः समग्रं॥ हानिस्तु वृद्धो मरणं मृतश्च युद्धो यमेवात्र मृतीन शास्तो॥८॥ प्रकार चक्रं तु भणा
म्यथातो यत्र स्थितो चैरिषु वै रिपु वर्जयो रिः॥ ईशानभागे पुरभं विलिखे त्स्यकोणे प्रविशां दिशो निर्गमं च॥१॥ बाह्ये लिखे [illegible] द्वाभानि कोणे
द्वाष्टौ न था मध्यगतानि चाष्टौ॥ मध्येषु भाजीव भृगु नसौम्याः क्रूरास्तु बाह्ये गदरक्षणाय॥२॥ क्रूरा मध्ये प्रति मध्ये तु कोणे कोटं बाह्ये वेष्टिका
श्चेक्रमेण॥ मध्ये दुष्टाः सौम्यखेरास्तु कोटे भे है भै गः स्याद्विना युद्धकेन॥३॥ मध्ये सौम्याः कोटिबाह्ये च दुष्टा दुर्गे खंडि नैव भंगैः कदाचित्॥ पा
पा मध्ये सौम्यखेटाश्च दुर्गे बाह्येपि स्युस्तत्प्रयच्छंति पीराः॥४॥ क्रूराः कुरा मध्यकोटे थ बाह्ये युद्धं कुर्याद्दारुणं सैन्ययोस्ते॥ मध्ये बाह्ये यत्र
२०

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

दृष्टा यद्दा स्युस्थायी यायी तत्र यंत्रं विरुध्यात् ।।५।। आदित्ये जल नाशानं हिमकरे भंगैः कुजे वन्हि भीः सौम्ये बुद्धिबलं गुरौ तु पटतो मध्येस्क
भिक्षं जलं ।। स्याच्छुक्रे च तल विनतारयिस्कते रोगा नृणां चामृती राहौ भेदभय ध्वजे तु विषभीर्दुर्गे थ चाये शके ।। ६ ।। इति फोट चक्रं ।। सर्वे व्यया
ष्टमगताः सफलानशास्ताः केंद्रत्रिकोणधनगास्तु तथैव पापाः ।। सौम्या न्वितो विविधुरे व सुभोनलसे मूर्तौ तथैव निधनं नसुभं सुभेषु ।। ७ ।। दशा
मतृतीये भवपंचमे च तथा च तुर्थाष्टमकं फलत्रं ।। पत्रं पंति खेटा द्दहपाहर ध्या फलानि चैवं क्रमतो भवंति ।। ८ ।। पैः सौम्य पुक्तो वीक्षितो वापि सौम्यैर्वा पापा
भावः स्यात्स्य या ना ध्या हि सिद्धिः ।। हानिः पापैः क्रूरसौम्यैस्तु मिश्रं सर्वे खेवं चिंतनीयं सबुध्या ।। ९ ।। भौमे ज्यौ सफलीदशा त्रानिश्च दशामे सर्वेग्र
हाद्दादशोरंध्रे चं द्ररवीत नौ च निविशिपः षष्टेस्त गासाध्ययः ।। सूर्ये क्षेत्रपतेस्तु स्वस्य हिमगो भ्रा क्ता कुजे दशा फिनी भूतादेश्च जलोद्भावश्च पित
रोसे जीवस्तु श्के दानौ ।। १० ।। इति द्वादशालमस्थग्रह दृष्टिफलदोषविचारः ।। ।। इति पास्तु शास्त्रे राजवल्लभमंडने प्रकीर्णफललक्षणं ।। ।। अ
थ महादशा विचारः ।। पूर्वस्यां भचतुष्टयं च शिव भा त्कोणे त्रिकं स्थितः षट्सूर्ये तिथयो विधोः क्षिति सुतस्कने द्युष्टो समास्याद्दशा सेस्सेंदुसमा
द्दिशा श्चर विजे जीवे नवेंदु स्तथा ।। राहोद्वादशा चैकर्विंशति भृगोः क्रूरस्य दुष्टा दशा ।। १ ।। पूर्वात्रयं सार्पयमाग्निधिष्ण्या मघो मुखं मूलमघा वि
शाखाः ।। स्यात्तेच भूम्या निधिरोपणे च तथोपक्ता र्यैशुनयोवदंति ।। १ ।। चित्राश्विमैत्रादितिवा युपार्श्वेज्येष्टा मृगौ पौष्ण करौ तथैव ।। स्यात्द
हनेयं त्रहल प्रवाहे च तु ष्पदाद्ये पिच पार्श्वचक्रे ।। २ ।। पु ष्योत्तरा दर्श श्रुत पोध निष्टा स्यात्रोहिणी भा रुण मूर्ध्न चक्रं ।। भ्राकारदे पालयछत्र हर्म्य

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰ च॰॥
॥२१॥

राज्याभिषेकादि च यात्तिसिद्धिः ॥३॥ सीमंतगर्भाष्टमषष्टमासे कार्यं दिने कस्य गुरोर्महीजे ॥ मृगे च पुष्ये च पुनर्वसौ च हस्ते च मूले श्रवणे तथैव ॥४॥ प
हे ज्ञि श्रेष्ठे पंचमके कुमार्या मासे न संप्राशनं मुत्तरासु ॥ श्रुत्यश्विनी वासव हस्तपुष्ये चित्रा मृगादित्यविधातृपौष्णे ॥५॥ वेधः ज्ञि रत्नामपि कर्ण
योस्यात्पुष्ये न राधा सवरेवतीषु ॥ हस्ताश्विनी वैष्णव चित्रिकासु पुनर्वसौ मैत्रयहेषु शस्तः ॥६॥ मौज्यां बंधो मोचनं च द्विजानां जीवे भृगौ भूमिपु
त्रे बुधे च ॥ कार्यो हस्तादित्रये वासवे च श्रुत्यादित्ये पुष्यसौम्याश्विनीषु ॥७॥ विद्यारंभविधौ स्करे ज्य भृगुजौ शस्तौ बुधार्कौ तथा जाड्यं चंद्रदिने च
मंद कुजयोर्मृत्यश्च दर्शे तिथौ ॥ आद्याधाष्टमिका महेश्वरतिथिस्त्याज्या च मूलं शुभं पूर्वा कर्णकरत्रयाश्विभमथ विश्वेष्टं मृगात्पंचकं ॥८॥ आ
धानमग्ने स्ति सृषूत्तरासु ज्येष्ठा विशाखा मृगपुष्यमेषु ॥ सरेवती श्रम भकृत्तिकासु कुर्याद्विजः कर्मविधानसिध्यै ॥९॥ क्षौरं पुष्टिकरं हरि
त्रयपस्तं हस्तत्रये पौष्णभे ज्येष्ठाश्विन्यदितौ च पुष्यमृगभे स्याद्हान्हि नारा बले ॥ रिक्तायां न शुभं च भास्कर दिने मंदार योरात्रिषु श्राद्धे चोत्त
रकं त्रयं च पितृभं मैत्राग्निभं मृत्यवे ॥१०॥ शुक्रांबर भास्कर जीवशुक्रे बुधे विधार्यं करपंचके च ॥ पुष्याश्विनी पूषभ उत्तरासु पुनर्वसौ स्यात्त्व
थ रोहिणीषु ॥११॥ हेमं विद्रुम शंख काच मणयो हं तो पिरक्तांबरं स्त्रीणां सौख्यकरं च भौमभृगुजे जीवे रवौ पौष्णभे ॥ हस्ताद्यं च रसु वासवे श्वि
न दिने भर्तुः सुखार्थप्रदं रोहिण्युत्तर मंद चंद्र दिवसे नादित्य पुष्ये तथा ॥१२॥ दृष्टिर्नृपस्य तु मृगोत्तर हस्त पुष्ये चित्रांत्य युग्म हरि धातृ धनिष्ट
मैत्रे ॥ चित्रा स्य वासव विमुक्तकराक्युक्तै राज्याभिषेक उदितो हि बुधैः समृध्यै ॥१३॥ गजाश्वकर्माणि करत्रये च पुनर्वसौ पुष्य मृगाश्वि [illegible]

२१

श्रुतित्रये चैव तथाप्रिमैत्रेष्युत्तरेषु भेषज्यविधिः समूले ॥३४॥ स्वातौ पूर्वा सार्पज्येष्ठाकरौद्रे रोगोत्पत्तिर्मृत्यवे मानवानां ॥ सार्पे मूले रुद्रया
म्याग्निपैत्र्ये वैश्वाखलायां सर्पदष्टस्य मृत्युः ॥३५॥ नरोगमुक्तस्य च सोमभुक्ते स्नानं विधेयं तिसृषूत्तरासु ॥ सार्पे च मैत्र्ये च पुनर्वसौ च स्वासां तथा
धातृभपूषभेमै ॥३६॥ स्नानं तु जंतुषु हितं भृगुभौमजीवे षष्ठीचयोदशदशाद्वितयाष्टसूर्ये ॥ संक्रांतिपर्वदिवसेन हितं तु निष्यां स्त्री यां मघाश
तभिषक्कृन्नवमीषु धे च ॥३७॥ स्नानं तन स्कृतेः पितृभे भरण्यां पुनर्वसौ च न्द्विभमूलपुष्ये ॥ श्रुत्यार्द्रा चित्राकृत्तिकाश्विकायां कुर्यान्निषेधाय पु
नः प्रसूतेः ॥३८॥ गमागमौ नैव पशुभौ पशूनां स्थानं श्रुतौ वापितथोत्तरासु ॥ द्वर्गाष्टमी भ्रस्मभ चित्रयोश्च भ पे चतुर्थ्यां न च भूतनाम्न्यां ॥३९॥
त्याज्ये यं तिथिरष्टमी च नवमी भूता चतुर्थी कुहूः पूर्वा यां त्रितयं यमाग्निफणिभं ज्येष्ठा तथार्द्रा हले ॥ रोषैर्विंशतिधिष्ण्यकैश्च फलदं मेढ्राक्षभौ
मार्यजेद्धीजौ सौ च चित्राश्विका दितिहरी स्वाज्यौ तथा वारुणं ॥४०॥ उत्तरौषधीवादपरोपणेषु पूर्वाधनिष्ठा भरणी विशाखा ॥ पुनर्वसुस्वाति म
घा च रौद्रं सार्पाग्निज्येष्ठाश्रवणं न शस्तं ॥४१॥ नावं सृत्वापकरवारुणपास्वचेषु ज्येष्ठोत्तराचित्रयपूषणि मैत्रपुष्ये ॥ नौयं मपोत्तरकरे पुरस्मै
त्रपुष्ये स्याच्चोयभे च वरुणे च विधातृभे च ॥४२॥ यात्रा पुष्यमृगे श्रुता य दितिभे हस्ताश्विनी पास्वचे रेवत्यां फलदा च मैत्रदिवसे चित्रा त्रिकं वर्ज
येत् ॥ सार्पं च न्हिमघास्त्रयोच यमभे पर्ज्या गुरौ दक्षिणे प्राक्सोमं च शनौ जले र्केकविनः सौम्यां बुधे मंगले ॥४३॥ प्राच्यां कुबेराग्निदिङ्गविभागे
नैर्ऋत्ययाम्ये वरुणे निले रोग ॥ योगिन्यपृष्ठाः प्रतिपन्नवम्यो यानेभिमुख्यः क्रमतो विदुष्टाः ॥४४॥ मेषे वृषे मिथुनकर्कटकादिराशौ प्राक्पा

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰ च॰॥ स्यपश्चिमकुबेरदिशागस्तु चंद्रः॥ यात्रास्तु दक्षिणकरे भिमुखे र्थलाभौ धान्यक्षयो भय निवामकरे च पृष्ठे॥२५॥ धनस्य रक्षो धनसंग्रहेषु श्रुतित्रयं
॥२२॥ पुष्यपुनर्वसू च॥ हस्तो मृगांसाश्विनि मैत्रचित्राः स्वाती गृहीतानतु शेषमृक्षं॥२६॥ सौम्यायने धवलपक्षविमीनवर्ज्जे मेषांगे स्थिरे मरगणस्थ हिता
प्रतिष्ठा॥ युग्मातिथिर्न शुभदा नवमी तथा माश्चेष्टा शुभेषु विषमा दशमी द्वितीया॥२७॥ पूर्वा भाद्रपदोत्तरात्रयमृगश्लेषु ज्येष्ठाद्वये पूर्वा
षाढ पुनर्वसू श्रुतिकरस्वात्याश्विनी वासवे॥ रेवत्याद्रभ पुष्य मैत्र दिवसे श्रेष्ठं स्तुरस्थापनं चक्रे ससत्रा लाफजे नहितं क्रूरस्य वेधे कुजे॥२८॥
क्रूरास्त्रिषष्टे दशमायगताः शुभास्युस्तद्वत्रिकोणं धनकेंद्र गताश्च सौम्याः॥ चंद्रो दशाय सहजेषु धने च शस्तो जीवो ष्टमः शशिस्तु तो पि स्तु
त्वायके श्चितः॥२९॥ मूर्तौ मृत्युकरः शशी धनगतो धान्यं स्तुखं विक्रमे वेश्मस्थः कलहं करोति सुतगः संतानगोत्रक्षयं॥ षष्ठे वैरभयं च सप्त
मगतो दुःखं मतिर्मृत्युगो विघ्नं धर्मगतो बलं च गगने लाभे र्थमंते भयं॥३०॥ कार्यं सदा शांतिकपौष्टिकं च कन्याविवाहो र्क्षगणे सपुष्ये॥ शु
भो तथार्के श्वि भ शुक्रवारे बुधे च जीवे फलदं प्रदिष्टं॥३१॥ इति श्रीभास्कर शास्त्रे राजवल्लभमंडने ज्योतिषलक्षणं॥ ॥ तिथिवारर्क्षयुते विशुध्ये
घे किमपि न कार्यं शकुनविरुद्धे॥ तेषामनुकूले पि च दोषे शकुन सिद्धमुपैति सदैव॥१॥ प्राग्दधाशिवदिक्करे श्वरदिशा ज्वालाग्निदिग्भू
मिता सौम्या भस्मयुता च भास्करवशात् शांताश्च नस्युः पराः॥ प्रत्येकं प्रहरार्द्धकेन सविता संसेवते ष्टौ दिशः शांताः सर्वसमीहितेच शकुनो दी
प्तो भयादौ शुभः॥२॥ चेष्टा स्थानं स्वरगति दिशो भावकालौ च सम्यक् शांता दीप्ता विदधति नृणां सूचनं मत्फलस्य॥ सद्योन ष्टेयुपति विषये व्या

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

धिर्दुर्गा द्विभित्तौ श्रावितो यं शकुनउदितो यात्रिकाणामन्यथा वै:॥३॥ छत्रं भोजगजाजवाजि स्करभी विणा युधं चामरं भेरी शंखविनाद मर्दलस्कराणीनं
चवेरध्वनिः॥ मात्स्या गोमय मृत्तिके च पललं दीपौ शुकुंभौ भृतस्ताम्रे रौप्य सुवर्ण मंबर भृपौ मध्वाज्य दूर्वा दधि॥४॥ भृंगाराजनवाहनं द्विजयुथः
शाकाईपुष्पं फलं वै स्यादर्पणमंकुशौ षपसमित् सिधाभ्रव धापनं॥ दक्षा दक्षिण वार्थ गाननगमनं कार्यं सदा धीमता पृष्ठेन छपुरे हि मंगलगि
रा यात्राच सिध्यै भवेत्॥५॥ तैलागारक चाश्म भस्म कलिनः कार्पास लोहाजिनं तक्रावस्कर रुक्ष धान्य लवणं काष्ठास्थि विशापसा॥ पिण्याक
स्तुषरज्जुभग्नं खलगुडं पंको पटो रिक्तको नासाहीनविनग्नमुंडितपमस्ध्माभ्यक्तं बंधिकः॥६॥ हीनः कोशविमुक्तकोपि हहना मास्रूढकोगर्दभं सो
ष्ट्राः सेरभवाहनोपि रुदितश्चैला दिकं वर्जयेत्॥ द्वारा घात बिडाल युद्धकलहं रक्तांबरं स्त्रसुतो मागछकत्तयासि त्रिष्ट्रवचनं पाचानिषेधावचः॥७॥
श्यामा पिंगलिका शिवाय परभृत् नाकुहरी भूकरी पल्लीनां स्वरभा मजः शुभकरः पुंसेज्ञकानां तथा॥ श्येनो भासककपी म सूर रूरवः श्रीकंठकश्चि
पकाशस्ता दक्षिणवासिनाश्च शकुनाः स्त्रीसंज्ञका ये च ते॥९॥ चाषं खंजन बर्हिणं च नकुलं स्याछद्की शिश्रपणं शास्तं जाहक शौकरो रगशस्त्रं गो
धं च संकीर्तनं॥ सिध्यै दक्षिरयोश्च भिक्षुक द्विजौ नो कीर्तनं सिद्धिदं नो गच्छेत् पथि लंघितै श्वशशागे गोधा बिडालोरगैः॥११॥ स्थानानी हनुभानि तोरण
गेह प्रासाद भूभृत् ध्वजा छाया भूः स्कमनोहरा च स्कजलाक्षीरद्रुमो द्वालकाः॥ नेष्टाः शृंगकपाल शुष्कपतिता वृक्षास्तथा कंटकाद्दग्धाछिन्नमही
रुहो ष्ट्र महिषाः केशोपलाद्याः स्वराः॥१०॥ शंसंतो धामरवस्तु नारगमने भक्ष्य ग्रहो मैथुनं नृत्संदक्षिणवे ष्टितं च स्कजलेस्नानं च शीतात्र्य यः॥ दक्षा

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥श०शु०॥ रोहणसन्मुखी॥ चमुद्दितापक्षद्वयोरेषणं स्यामायाइति चेष्टितं च फलदं द्वंद्वं वदामस्तथा॥११॥ वामं पक्षमपक्षपेक्षकुरुते चेष्टं च या मांसमिं नागाम्ना
॥२३॥ सवियोगकंपनमथो दृक्षासतिं जृंभणं॥ पंके भस्मनि मज्जनं विदधती रज्वस्थिके शोन्मुखे पक्षास्या विदधाति मूत्रवारुती रोमांचितं भीतये॥१२॥
23 तारा दक्षिण॥ गा॥ च वामक कुभः स्याद्वामगा वामिका ऋज्वी चोर्ध्वगतीच वक्रगमना चक्रोर्ध्वगा पूर्ध्वगा॥ कापादी च कपाटवच्च गुलिका पक्षांडच द्वरा॥ ग
लीनांधा पिच पृष्टगा च हरिचघाया तिसा द्वद्वरी॥१३॥ ऋज्वी सिद्धकरी तथाई फलदा वक्राच पंक्ष फलं युद्धं चोर्ध्वगता कपाटि भयदा कार्यक्षमा गो
लिका॥ दूराद्दूरफला फलं त्वारगतिर्नस्त्रासये पृष्टगाश्चांधाः कर्णस्कलं कुरुते तिगनयस्तु धुफलं द्वद्वरी॥१४॥ या भाया फलदः स्कवामनिजदो नर्था
सये दक्षिणः पृष्टे पुष्टिफलं करोति पुरतो याचा निषेधं हिमा॥ याने वाम निनादतार गतयः प्रश्ने चशुंते शुभा अग्रे दक्षिणनादिनी च गतयो वामा
प्रवेशादिषु॥१५॥ ता तामयं हंति करोति युग्मा लाभं तृतीया बहुशो पियाने॥ वामा भयं मृत्युभयं हि तीया तथा तृतीया धनजीवनाशं॥१६॥ वा
मे शाव्दमुपैति च तारा शाब्दं कृत्वा गच्छति यामा॥ पुनरपि शाव्दं कुरुते वामे सा बहुफलदा कथिता दुर्गा॥१७॥ वामरवा गच्छति यातारा दक्षिणतोपि
करोति च शाब्दं॥ हंति फलं गतिजं कुरुते सा व्यत्ययफल प्रथमा वरजातं॥१८॥ श्रेष्ठः स्वजन्म गमने पि च तारयातो वाम प्रवेशसमये फलदा च दुर्गा॥
चेष्टानिनाद गतयः स्थिति भद्रलाभो सर्वे यथोत्तरफलं महते समूहः॥१९॥ श्यामे तोरणसंज्ञिके च फलदे सव्यापसव्ये रवे भूत्वा च्छे विलि मूलितोथ
जलजः कृतिमि कृतिश्चि ते॥ ते श्वाशि विलि कूचमारुतमयो फो च द्वद्वंयं नाग्निजं द्वीहो मारुतजो च चाकुचररी मिश्रो ग्नि रन्ये शुभाः॥२०॥ आरो

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

नत्वा शांतमनो गताया यात्रागुं नताचांसगतानतावेत् ॥ पश्चात्प्रमत्स्यं चरतो विपत्सु मा भूरि हास्या दचिरेण पुंसां ॥२१॥ इति दुर्गाशकुनविचारः ॥ देवानया
दक्षिणे देशभागे वामे पृष्ठे पिंगला सिद्धिदा स्यात् नृ ॥ यात्राकाले दक्षिणा ये प्रशस्ता प्रोक्ता प्राज्ञै रुत्तरे देशभागे ॥२२॥ सर्वेषु देशेषु भये प्रवेशे स्तं
प्रशस्तं खलु दक्षिणांगे ॥ नास्तं स्वदेशात् विपरीत भाव स्त्रीणां कृतौ भूपति रक्षणे च ॥ इति पिंगलाशकुनं ॥ वामे यं गमने प्रवेशसमये श्रेष्ठा ग
ति दक्षिणा शांतेर्दक्षिणचेष्टितं च सफलं मूत्रादिकं सिद्धिदं ॥ जंभालोऽन घर्घरिकासपतनं भग्नांग चिष्टादिकं वामचेष्टितमंग धूननमपि साज्यं
च नो हीसितः ॥२४॥ वामस्थान गतिः शुभा च गमने शून्या गतिस्त्वन्यथा नो चेष्टा गति भेद एव शुनकी नो मूत्रयती शुभा ॥ से कुर्वंति भयं रुजं च मुदिता
वर्षा स्कन्द दृष्टिस्तथा नामे पै चिल पासिनश्च नखिन शास्ता प्रवेशोन्यथा ॥२५॥ गौरेणा विषमाः प्रदक्षिणगताः पुंसां प्रयाणे शुभा नो वामान
समाश्च रुक्ष मिलिताः सिध्यै समा वामगाः ॥ नेष्टा दक्षिणगाश्च रुक्ष विषमा आवेष्टितं मूसपे कंडूकं पपुरीषमुत्र मशुभं वामा प्रवेशे शुभाः ॥२६॥
वामो चकोरिकशिखौ खरजंबुकौ च गोनाजि सारस भुजा अविभास ससाश्च ॥ श्वेतो कपिंजल गणाधिप नामधेयो मौ दक्षिणो च गमने च सखेन्य
था स्युः ॥२७॥ श्रेष्ठाः प्रदक्षिणगता विषमाः प्रयाणे ऐणा नया लिन कुलान लिपुत्तपीहा ॥ सार्थे नृणां शकुन दूष्करः स्वरोत्थो वामे स्वरे च हृति
तारगतिः प्रशस्ता ॥२८॥ प्रदक्षिणाः पूर्वदिशः पिपील्यः शून्यं तथेष्टा गमनं च सिद्धिः ॥ दृष्टिं मुखं स्त्री हरणं विहध्या धनं च भंगं ऋ मशोपिला
भं ॥२९॥ याने शिवे रुदित वर्जित केर्थ सिद्धिर्मृकः प्रवेश समये व्यथ धा रुजश्च ॥ वामेतु हद्दष्ट मपि रोहन माह शस्तं निंद्य विडाल नृग शोभुन कस्य

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

चिह्नकृत्॥३०॥ पूर्वस्यां मरणं करोति मुखतो व्रणो कंचवक्त्रयुद्भवं हानि। दक्षिणदिग्विभागजनितं रक्षोदिशीष्टागमं॥ मिष्टान्नं ह्यदिते जले शादिशि जंघा
यौ च लक्ष्मिप्रदं सौख्यायां कलहं धनं पशुपतौ भितिस्वकीयं कृतं॥३१॥ स्यं होन राणां फलं होपसव्यः स्त्रीणां च भामांग समुद्भवं च॥ हृद्ये न नाभी कटि
पृष्ठयोर्नाभेश्चोनृणां वामशरीरजातः॥३२॥ ऊर्ध्वे भालेवामनेने च भीतिं स्यां होदक्षे मध्य आहौ च दुःखं॥ कुर्यात्सौख्यं सर्वतो दक्षिणाधो दुष्टो वामाधोपि
मध्यांतमूले॥३३॥ प्रदोषकाले यदि वा प्रभाते लोके कवि त्कं चन भाषमाणे॥ उपश्रुतिः कार्यसमुत्थिते न सार्वत्रिकी सा परिभावनीया॥३४॥ व्रणांता
पंच शिवारुते परदिग्भागे ह्रीसास्कृगं धारिनः सं चासव्यय वे धनानिक्रमतः स्यादिष्टवार्ता श्रुतिः॥ दृष्टास्तिः शुभदं एलाभ मशानं संगः समं सज्ञनैः
सिध्येद्वामनिनादएवगमने प्राच्ये शाके दक्षिणः॥३५॥ शीर्षे पल्या रोहणे राज्यलाभं कर्णे भूषैश्वर्यमेवं हि लाभे॥ नेत्रे मित्रं नासिकायां सु
गंधो वक्त्रे मिष्टान्नं कंठदेशे प्रियाप्तिः॥३६॥ स्कंधौ जयं भुजलता प्रकरोति लाभमर्थं करे शुभगतां स्तनगा च पल्ली॥ हृत्कुक्षिपृष्ठिकटिनाभिषु
सौख्यपुत्रौ लाभं तथांबरसमागमकीर्तिवृद्धिः॥३७॥ पार्श्वे बंधुविपद्धनं च मरणं गुह्ये गुदे रोगता पूरौ वाहमनर्थमेव तदधो जंघापदोः स्याद्
तिः॥ एवं शौनकशुक्रगर्गमुनिभिः प्रोक्तं फलं वामतः पल्या वा सरटस्य दक्षिणसमारोहे फलानां क्षयः॥३८॥ मूलाख्य ज्यक्लिनी तथैव दहनी स्या
न्मोरणं पृष्ठतः वा सोत्सुं चक्रकः प्रमाणमिति चेत्स्यात्तं च को मूलकं॥ पंचतं सरकस्तथा भ्रमणकं प्रोक्तं क्रमो मा गृहे न स्मात्पूर्णघटीमहेश्वरदिशा प्रा
च्यादितः षोडशाः॥३९॥ हीनाः सर्वदिग्भागे विभानुचक्रानस्ते नो क्षितानाः शोभनाः प्राग्मूलं शिखिवायुराक्षसदिग्भागे हीनास्तथा शंकरी॥ व्रणांते द

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

१८ क्षिणपश्चिमे भूतघटीयोमाशहं पंचमं सिध्येत्तुं षकएव[illegible]ऽलौकिकमहे तेनूर्ध्वं नथौ धोधमः ॥४०॥ गोघाश्वांशुजकुंजरेषु तुरगे सर्वे च पूर्वे दिने २
खंजनको हृहास्ति सनृपांराज्यं सितोभासनः ॥ सौख्यं त्वागंतसमाश्रितः प्रकुरुते गेहे सहार्थक्षयं भानोरम्बुखरोष्ट्रगं विषुभयं सर्वत्रपीतं सृजेत् ॥४१॥
दुर्गायवितः पिंगलिकारुतं च चेष्टा शुनः स्थानकमेवकाके ॥ द्विशाद्विभायाः शकुने मुनींद्रै रेतद्द्विरोषा कथितं बलिष्ठं ॥४२॥ श्रीमेद्पाठे नृपकुंभकर्णस्त
द्दांघ्रिराजीवपरागसेवी ॥ समंडनाख्यो भुवि सूत्रधारः स्तेन कृतो भूपतिवल्लभोयं ॥४३॥ गणपतिगुरुभक्ता भारतीपादतुष्टा मुनिमतमिदमुक्तं
वास्तुशास्त्रं प्रवृत्तं ॥ गणितमपि च सारं शाकुनं सारभूतं भवतु चतुरयोग्यं शिल्पकर्मप्रसादात् ॥४४॥ इति मंडनसूत्रधारविरचितो राजवल्ल[illegible]
मालोयं ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ मध ५ ॥ ॥ पसि
महोदधौ ॥ तस्योपरि शिवश्रीयाद्दितानं समलंकृतं ॥ मंडले स्थापयेद्देवं प्रतिमां परिधापरं ॥ फले वस्त्रपुंजेषु प्रतिमास्कतथार्चनमिति भविष्योक्तेः
पूगीफले चापि गृहप्रतिष्ठा तुर्ध्वे मुखे सर्वकृता निधत्ते ॥ आधोमुखः स्थापित एव कर्तुः शोकं च हानिं कुरुते गृहस्येति प्रयोगदर्पणे ॥ एवं होमपरि
शिष्टवचनं ॥ विनाधिवासनं यत्नः कृतोपि न फलप्रदः ॥ विनाहमत संक्रांति प्रतिष्ठा ऋतुरजन्मकः ॥ तथोपरागपातादौ स्नाने दाने निशासु भेति ॥
विस्तुगोभिलौ ॥ होमं समाप्य कुर्वीत पूर्णाहुतिमनन्यधीः ॥ होमावशिष्टेनाज्येन पूरयित्वा स्रुचं सुधीः ॥ पुष्पं फलं निधायाग्रे स्रुवेणाज्य
तां पुनः ॥ ५ ॥ श्रीविश्वेश्वरार्पणमस्तु ॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

॥रा॰ बृ॰॥
१८

॥२५॥

नं॰ ४७२४

॥ ॥इतिराजवल्लभग्रंथः समाप्तः॥ ॥ पं॰ २५

२४

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

				राज्याभिषेकप्रकृति स्वीयपत्रं व्यते हरिनामेत्याख्यानकपार
५ १	५ १	५ १	७	राज्याभिषेक विषयोपस्करण प्रबिंवे राज्याभिषेकने निरूपणम्
१	१	७	८	हिन्दुस्तानात्स्वस्य समिति मंत्रनिरूपणम् प्रवेवं पीतरस्याविप्रायो दानेविपुलमित्यादिनिरूपणम्
१	१	८	१०	स्वत्रपद्भुत्साभित्यादि मंत्रानिरूपणम् प्रवेवं पिंजलाधिकरणन्यायनिरूपणम्
२	१	१	६	प्रवीतराज्याभिषेकने ब्रह्मपुराणोक्तनगरभित्यारभ्य जातवेदसीत्यंतेन हमातिनिरूपणम्
२	१	६	८	गणं वैवा व्रतिरेपामित्यारभ्य तीयाडित्यंतेन स्ववनीयमंत्रानिरूपणम्
२	२	१	२	पंचबृहन्नैस्पराज्ञस्तोत्रादीन् रस्करसैःअझादिभिस्य यमादि का [illegible] नानिरूपणम्
२	२	३	६	पर्वतोत्यादिमदेरात्.शरस्याचेग शोधन प्रविनंतवैबधादिभिरुपस्करणे. स्नाननिरूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

प प प ७ मद्रासन्नंतस्यराज्ञ स्तोयैर्विप्राद्
२ २ ७ ८ स्थितैर्वताज्ञया स्नानेनिरूपणम्
३ १ १ १ मंगलानां दीनस्य पतो दुत्ता राज्ञः
पूर्णाहुतिदानानिरूपणम्
३ १ १ ३ राज्ञः पूर्वं लमर्घ्यं विनायकं पप्पा
त्रमेलदेवं [illegible] समुद्रस्य विप्र
दातिणां वरणानिरूपणम्
३ १ ३ ५ सर्वेभ्यः तामयदानवपनपूर्वि
कं राज्ञ स्नायात स्यानादिगत
पशुविमोचनानिरूपणम्
तथा गोब्राह्मणादिहंतं विमो
चनानिरूपणं च
३ १ ५ ८ व्याघ्रवन्तानिर्भितात्हनोस्थितेन
राज्ञा कार्यं पूर्वत्रेदर्शनानि
रूपणं तथाक्षजादीनपूज्यना
मारस्यवधनसंवपत्यागपू
र्विकं प्रदक्षिणीकृत्य पुरोमित्या
दिनिरूपणम्
३ १ ८ १० नटनतैकानित्योरभ्यनतः कृ
तिपर्याप्तयत्नेन राज्ञः कार्यं
निरूपणम्
३ १ १० ४४ पर्वोत्तवत्येरामयणग्रस्या
ते लभ्यातिनिरूपणम्
४ २ ५ ६ मद्रासनास्थितस्यराज्ञः प्रमि
षेचनानिरूपणम्
४ २ ६ १० पुरोहितनकृत्यानिरूपणम्
६ १ १ २ देवीपुरःस्तोत्र मद्रासननि
रूपणम्
६ १ २ ६ वराहसंहितोक्त मद्रासननि
रूपणं तथा विष्णुधर्मोत्तरस्य
त्यातिनिरूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

५	५	५	७	राज्याभिषेकवर्णनप्रकारादिनिरूपणम्
६	१	६	२३	पूर्वोक्तकथनेवराहसंहितोक्तसमस्तानिनिरूपणम्
७	१	८	५	
७	२	२	१	विश्वकर्मोक्तसमस्तानिनिरूपणम् । देवं विष्णुधर्मोक्तसमस्तानिनिरूपणम्
८	१	१	९	अथर्ववेदपरिशिष्टग्रंथोक्तसमस्तानिनिरूपणम् । देवं विष्णुधर्मोत्तराभिहितेराजकृत्यानिनिरूपणम्
८	१	६	१२	वृद्धवाशिष्ठोक्तराजकृत्यानिनिरूपणम्
८	२	१०	३	स्नानविधानब्राह्मलात्रेध्योक्तराजकृत्यानिनिरूपणं
९	१	४	११	पुरोहितोराज्ञानामभिषेचयेदित्यस्य माधवाचार्योक्तार्थानिरूपणम्
९	२	४	[illegible]	अथर्ववेदोक्ताचार्यलक्षणानिरूपणम्
९	२	८	१०	विष्णुक्ताचार्यलक्षणानिरूपणम् । देवं गौतमोक्ताचार्यलक्षणानिरूपणम्
९	२	१०	३	अथर्ववेदपरिशिष्टोक्त (निरूपणं) गुरुलक्षणम् । देवं पाद्मवरोक्तपुरोहितलक्षणानिरूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

९	९	९	७	जपूर्वांगिरसे [illegible]त्यादिकमेणि
				पान्निषिद्धपुरोहितलक्षणं तदेवा
१०	१	४	१४	पिवृणपरीक्षेति निरूपणम्
				ऐतरेयब्राह्मणे पुरोहितस्याक्षरेला
१०	२	६	८	केरलेवफलदोषानिरूपणम्
				पूर्वे राजमरणेन तु रंजनेन राजा
१०	२	८	८	भिषेके विद्धर्मानीतिविशेषवर्णनं
				त्रथाभिषेकपूर्वं तेषां द्रीशांतिप्र
				योगवर्णनपूर्वकं विनायकशा
११	१	६	८	न्तिलेखनं प्रतिज्ञावर्णनम्
११	१	८	२	विनायकः सर्वैकमेलिप्यजइतिवर्णनं
				विनायकभिष्टुतस्य पुरुषस्य लक्ष
११	२	१	३	णनिरूपणम्
				विनायकस्याप्यजने पापौलब्धवोक्त दे
११	२	३	६	षानिरूपणम्
				विनायकस्यापूजने पराक्रमवि
११	२	६	१०	षोक्तम्यातीनिरूपणम्
				याज्ञवल्क्योक्तविघ्निनामद्रोलनो
				पाविष्ठस्य स्वातिवाद्यादिजैरि
				ति वर्णितस्य विवं मासस्योक्त महोष
१२	१	१	३	ध्यष्टकवर्णनम्
१२	१	४	५	महालीवोक्तमहोषध्यष्टकवर्णनं
				याज्ञवल्क्योक्तन्यत्रिकानिपमवर्ण
				नपूर्वकं मद्विजवापस्थावि
१२	१	५	६	शेषवर्णनम्
				याज्ञवल्क्योक्तराजाभिषेकमंत्र
१२	१	६	१०	निरूपणम्
१२	२	४	१०	प्रधानहोमनिरूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

५	९	९	७	वेदीकरण प्रतिज्ञावलीन पूर्वि कं तत्त्व प्रकारवलीनम्
२२	२	१	६	
२२	२	६	२४	तदनंतरं मंत्रैक नैष्यकृत्यानि रूपणम्
२४	२	१०	५	तंत्रकम प्रतिज्ञावलीन पूर्विवं मंत्रेलत्र प्रकार निरूपणम्
२५	१	५	५९	होमद्रव्यवस्थावलीन पूर्विवं तन्मंत्रे होमकृत्यवलीनम्
२८	१	४	२६	अर्घ्यविविदं नम पाणविधि प्र तिज्ञावलीन पूर्वकं तन्मंत्रे तत्रेत्य प्रकार निरूपणम्
२९	२	१	२	तदनंतरं रथादि प्रतिमानां प चामृत स्नान प्रतिलेखन पू र्विवं तत्र प्रथमं प्रतिमानां मंत्रे एणगु नगरणावलीनम्
२९	२	२	४	प्रतिमानां पंचामृत स्नाने प यस्रादीनां प्रत्येकं मंत्रवलीनम्
२९	२	५	७	प्रतिमानां सतिलोदक स्नानं मंत्रे एतिवलीन पूर्विवं संव त्य प्रतिनिरूपणम्
२९	२	१०	२८	सूर्यादीनां मावाहनादौ विनियोग मंत्रवलीन पूर्वि वं सूर्यादीनामावाहनस्था पने प्रत्येकं मंत्र निरूपणम्
३०	२	८	६	अधिदेवतानामावाहने दि तिग्णादि पार्श्वभेदन मंत्र निरूपणम्
३१	१	५	६	विनायकादीनां पंचलोक पा लानामावाहनादौ मंत्रवलीन पूर्वकं दशादि क्पालानामावा हनादौ प्रत्येकं मंत्रवलीनम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

२ २ २ ७ गौरीपूजानन्तरं मंत्रवर्णन
पूर्विकं प्रकारस्य पुनः प्रति
जः शान्तिपठे पुरः (प्रतिष्ठा) तिवर्णनम्
१९ १ २ २८ तत्र मंत्राणि रूपणं च
मद्यूलनस्योत्तरभागोस्थितपोजे
ननीविनायकस्यो मंत्रकथनपू
र्विकं सोमकेशादीनां नामस्वरूप मं
२ १ १ ६ त्रकथनम्
ग्रहोक्तप्रकारेण प्रधानहोमेरा
२१ १ ६ ५ जानां कर्म्मपोषं त्वमिति निरूपणम्
पूर्वादि कूष्मारथ्यानानां लक्षणानां (मंत्र)
प्रत्येकं निरूपणपूर्विकं राजाभि
२१ २ १ ७ षेक मंत्रानिरूपणम्
बृहत्पराशरोक्तविधिनाभिषेके
मंत्रानिरूपणपूर्विकं राजस्व छिनि
रूवनीय मंत्रैः शार्दिपसेलमोदं वरे
णजुगुपादि तानिरूपणं मंत्रैरा
२१ २ ८ १२ जस्त्वामिति च
विनायकपादिकापे मंत्राभ्यां रा
ज्ञो बहुत्तरदान प्रतिज्ञावर्णन
पूर्विकं पदेन मंत्रैरघ्यादि
क्रिपाकवानेन मंत्राभ्यां नयोऽग्रा
२२ २ १ ८ पीनास्त्रेति वर्णनम्
मंत्रैर्दैवृम्यो वलिदानं राजाव
२२ २ ८ ३ तेभ्य मितिनिरूपणम्
बलिदानानंतरं ब्राह्मणभोजने
राजक तैयाहत्स्य वर्णनपूर्विकं
२२ १ २ ४ विनायकशान्तिहमात्रिवर्णनं
२२ १ ४ ७ तदनंतरं मध्ये लोकनवग्रहमख
प्रतिज्ञापो हृतापा मंत्रैः हत्वा मुच्यते

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

९	९	९	७	जप्यानि स्त्रीणां नीति लिखन पूर्वि
३९	१	२	४	कं प्रथमे कर्तव्य प्रकार विवरणम स्यादि नवग्रहाणां प्रत्येकं
३९	१	४	४०	स्वरूपनिरूपणम
४१	१	४	१६	उमा स्कन्द पौः प्रत्येकं स्वरूपवर्णन पूर्विकं विष्णुस्कन्द पौः स्वरूपवर्णनम
४२	१	८	१६	ब्रह्मेन्द्र यम काल चित्रगुप्तानां प्रत्येकं स्वरूपनिरूपणम
४३	१	५	३६	प्रत्यधिदेवतानां प्रत्येकं स्वरूपनिरूपणम
४४	१	२	२०	विनायकादि पंचलोकपालानां प्रत्येकं स्वरूपनिरूपणम
४६	१	३	३८	इन्द्रादि दशदिक्पालानां प्रत्येकं स्वरूपनिरूपणम
४७	२	१०	१६	वस्वादित्य मरुदादीनां प्रत्येकं स्वरूपनिरूपणम
४८	२	७	४५	उक्तसंग्रह मे निरूपण पूर्विकं अग्न्याधान होम मंत्र निरूपणम
५१	१	२	३	ग्रहमख होमे विधा पात्रेन म.. आनवाहुती जुहुयादिति लेखन पूर्विकं आहुतीनां विनियोग मंत्रवर्णनम
५१	१	३	१३	समिदाद्याहुति भिः ब्रह्मेष्वग इत्यादि मंत्रेष्व होम प्रकार निरूपणम
५१	२	७	१०	पूर्णपात्रदाने संकल्प निरूपण पूर्विकं यजमानाय ब्राह्मण कृताशीर्वाद मंत्रनिरूपणम

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

१ ८ ८ ७ पूर्वोक्तानामधिदेवतादीनां स्थाप
नमंत्रवर्णनपूर्वकं वरुणावाह
३१ २ १ ५ नादिकलशस्थापनाविधिवर्णनम्
गृहपूजनप्रतिज्ञासंकल्पव
र्णनपूर्वकं पुराणोक्तमंत्रैः
३१ २ ५ १३ पीठादीनां ध्यानानिरूपणम्
अधिदेवतादीनां ध्यानं कृत्वा
वैदिकमंत्रैर्नाममंत्रैर्वा पूजां
कुर्यादिति प्रतिवर्णनपूर्वकं
३२ १ ८ १० नाममंत्रनिरूपणम्
नाममंत्रैर्वैदिकमंत्रैर्वासना
दिभिः सपूजा ग्रहादीनामि
तिवर्णनपूर्वकं पुष्पांजलिक
३२ २ ८ ५ रणे पुराणोक्तमंत्रवर्णनम्
प्रार्थनालेखनपूर्वकं मातृकापी
३३ १ ४ ८ ठे प्रतिज्ञासंकल्पनिरूपणम्
ध्यानावाहननिरूपणपूर्वकं मा
३३ २ २ १२ तृपीठे तन्होममानिरूपणम्
ग्रहनहोमप्रतिज्ञानिरूपण
पूर्वकं सूर्यादीनां प्रत्येकं वि
३४ १ ४ १२ नियोगमंत्रनिरूपणम्
ततोऽधिदेवतानां प्रत्येकं विनि
योगमंत्रनिरूपणपूर्वकं प्र
त्यधिदेवतानां प्रत्येकं विनि
३५ १ ४ २२ योगमंत्रनिरूपणम्
विनायकादिपंचलोकपालानां प्र
३६ २ ७ १० त्येकं विनियोगमंत्रनिरूपणम्
इन्द्रादिदशदिक्पालानां प्रत्येकं
३७ १ ७ २९ विनियोगमंत्रनिरूपणम्
वस्वादित्यमरुदादीनां प्रत्येकं
विनियोगमंत्रवर्णनपूर्वकं प्र
३८ १ ७ १५ धानहोमसमाप्तिवर्णनम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

प प प ७ प्रधानहोमक र्मणि तन्त्रदावार्थी
१२ २ १० ४ त्रोपस्थान रणं निरूपणम् ॥ ।
विनायकजननी प्रार्थनानि
रूपणम् प्र॰ विवं॰ विनायकप्रा
१३ १ ४ ८ र्थनानिरूपणम्
अलंकारधारिणीवाल्मणो
१३ १ ८ ९ जनकृतवतोराज्ञः फलवर्णनं
इतिमितातराजुस्तारीविनाय
१३ १ ९ ९ क शान्ति प्रयोग वर्णनम्
१३ १ ९ १९ अथपद्धति प्रारम्भवर्णनं
शान्तिकर्तृ पुरुषस्यादौ स्नान
वर्णनप्र॰ विवं॰ प्रतिज्ञासंक
१३ १ ९ ३ ल्पवर्णनं
वृद्धि श्राद्धविषयक प्रकारव
र्णनप्र॰ विवं॰ भूमेस्पर्शनव
१३ २ २ ९० र्णनैतेपन मंत्रवर्णनम्
धान्यादिप्रकरणकलशस्य व
१३ २ ९ २ ह्निःस्थापन मंत्रवर्णनम्
साधारणजलेनकलशप्र
रणमंत्रवर्णनप्र॰ विवं॰ गंगा
१४ १ १ ३ दिजलेनकलशप्रणमंत्रवर्णनं
गंधदूर्वाफलपीपलपंचपल्ल
१४ १ ४ १० वपंचरत्नानांप्रत्येकंमंत्रवर्णनं
पंचपोदादि पञ्चरत्नावस्त्रा
१४ २ १ ६ णांप्रत्येकं मंत्रनिरूपणम्
रत्नवस्त्रेणकलशस्यावेष्टनेकल
शावस्थापनेचप्रत्येकंमंत्रव
१४ २ ८ १० र्णनं
कलशोपरिपूर्णपात्रस्थापन
कलशप्रार्थनमंत्रणकलशप्रा
र्थनानांप्रत्येकंमंत्रवर्णन
प्र॰ विवं॰ वरुणस्यावाहनेप्रार्थ
१४ १ १ १४ नायांप्रत्येकंमंत्रवर्णनम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

३

१५ ५ ७ अथ रक्षाविधानप्रतिज्ञावर्णनं पूर्विकं
कर्तव्य प्रकारविशिष्ट नवदेवतानमस्का
१५२ ५ ६ रकर्तव्य मंत्रवर्णनम्
मुन्यादिवृत्तैररक्षावर्णनपूर्विकं काष्ठा
१६ १ १ ८ दिभेदेनां गादिभेदेन च देवताह्वानाना
मंत्रसंपुटार्थं रक्षावर्णनम्
रक्षाविधानमंत्रवर्णनपूर्विकं मंत्रे
१६ १ ९ १ ष्टानुनामिमंत्राणां रक्षावर्णनम्
इतिरक्षाविधानसमाप्तिवर्णनं च
प्रकारविशिष्टषोडशोपचारपूज
१७ १ २ ८ नेप्रतिज्ञासंकल्पानिरूपणम्
पीठपूजार्थकर्तव्यमंत्रवर्णनपूर्विकं
१७ १ ८ १० गणेशस्य ध्यानकर्तव्यमंत्रवर्णनं
गणेशस्यावाहनासनपाद्यार्घ्यस्ना
नवस्त्रयज्ञोपवीतगंधपुष्पाणां
१७ २ १ १० प्रत्येकं पुराणोक्तमंत्रानिरूपणम्
धूपदीपनैवेद्यताम्बूलानां प्र
त्येकं मंत्रवर्णनपूर्विकं गणेशा
पमोदकदाने प्रकारसंयुक्तं प्रति
१८ १ ४ ८ ज्ञामंत्रवर्णनं
दीनें मंत्रानिरूपणपूर्विकं गणेश
स्य प्रकारसंयुक्तं प्रार्थनामंत्र
१८ १ ८ १० निरूपणम्
गणेशस्य पूजने दूर्वाङ्कुरनीरा
जनपुष्पाञ्जलीनां प्रत्येकं मंत्रवर्ण
नपूर्विकं गणेशस्य नामसकपने
१८ २ १ ८ फलमितिवर्णनम्
गणेशस्य प्रीतये वाहनगणपदद्वि
१८ २ ८ १० णां संकल्पानिरूपणम्
गणेशस्य विसर्जनमंत्रवर्णनपू
र्विकं गणेशपूजासमाप्तिवर्ण
१९ १ १ २ नं गौरीपूजाप्रारम्भवर्ण
नं च

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

५ ५ ८ ७ ततः पूर्णाहोमविधिपूर्वकं संकल्प प्र
तिज्ञां कृत्वा लक्षणावतारश्रुवेणयज
मानो मंत्रैः स्तौ पूर्णाहुतिं जुहु
५१ २ १० १४ यादिति विवरणं पूर्वकं तन्मंत्रविवरणं नम्र
श्रुवस्थापनमंत्रविवरणं पूर्वकं
५२ २ ४ ८ कं हविर्धाते पण्णां मंत्रविवरणं नम्र
५२ २ ८ ५ दक्षिणापात्रस्थापनमंत्रविवरणं नम्र
अग्निप्रदक्षिणामंत्रविवरणं पूर्वकं
कं आदित्यदर्शनोदकपात्रस्थापनमं
५३ १ ४ ७ त्रविवरणं नम्र
यजमानमार्जनमंत्रविवरणं पूर्वकं
५३ १ ८ २ यजमानहस्ते उदपात्रदानमंत्रविवरणं नम्र
यजमानस्य मुखमार्जनं हविर्धाते प
ण्णां उपस्थापनं वतारणानां प्रत्येकं
मंत्रविवरणं पूर्वकं पौर्णमास्यमा
वास्य यो स्यातां तत्रेमं प्रकार
५३ २ १ ८ विवरणं नम्र
५३ २ ८ ३ तिलकमंत्रनिरूपणं नम्र
प्रकारसंपुटव्यापृतकरणमंत्र
विवरणं पूर्वकं अथर्ववेदिनां ग्र
५४ १ २ ४ हमखमहमादि विवरणं नम्र
अभिषेकपूर्वकं नैमित्तिप्रयोगे
अयम प्रकार विवरणं पूर्वकं त्र
५४ १ ४ १० निसंकल्प विवरणं नम्र
५४ २ १ १५ स्वस्तिवाचनमंत्रनिरूपणं नम्र
गणपतिपूजा मातृपूजा प्र
कार विवरणं पूर्वकं प्रतिज्ञासंक
५५ १ ६ १० ल्प विवरणं नम्र
गणपत्यादीनां प्रतिष्ठापनमं
५५ २ १ ३ त्रनिरूपणं नम्र
मंत्रैर्गणपत्यादीनां ध्यानादि प्र
५५ २ ३ १० कारनिरूपणं नम्र

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

५५ ८ ७ बृहद्धारापातने प्रतिज्ञासंकल्पव
र्णनम् । एवं बृहद्धारापातन
५५२ १० २ मंत्रवर्णनम्
पुष्पांजलिमंत्रवर्णनम् । एवं बृ
५६ १ ५ ९ हस्पतिदक्षिणामंत्रवर्णनम्
यजमानाशीर्वादमंत्रवर्णनम्
५६ १ १० २ मातृपूजो[illegible]
५६ २ २ अथाभ्युदयिकश्राद्धप्रतिज्ञावर्णनम्
५९ २ ७ अभ्युदयिकश्राद्धसमाप्तिवर्णनम्
५९ २ ७ अथ पुण्याहवाचनप्रारम्भः
६१ १ ५ पुण्याहवाचनसमाप्तिवर्णनम्
ततः स्नानार्थं वरस्य प्रतिज्ञासंकल्पव
६१ १ ५ ७ र्णनम् । एवं मंत्रैः प्रकारान्निरूपणम्
ततो वस्त्रवरस्य प्रतिज्ञासंकल्पवर्णनम् ।
६१ २ २ ९ एवं मंत्रैः प्रकारान्निरूपणम्
एवं त्रिप्रकारेण सांवत्सरादीन्
वरप्रेरितनिरेखनम् । एवं नत्रप्रकार
६१ २ ९ ३ वर्णनम्
ततः सर्वब्राह्मणप्रार्थनाप्रकारवर्ण
नम् । एवं वरणक्रमं मधुपर्कलोका
थ्यादीनां मर्चने प्रकारं हृपूर्व प्रति
६२ १ २ ८ ज्ञासंकल्पान्निरूपणम्
स्नानार्थमंत्रेण मंत्रवर्णनम् ।
एवं नस्यपनुः समस्तीयवलेवस्त्रमा
६२ १ ८ ९ लप्रकारेणावेदिति प्रतिज्ञावर्णनम्
तत्र विष्टरादीनां मंत्रैः प्रकारवर्ण
नम् । एवं पञ्चवेदिनां मधुपर्कवि
६२ १ ९ ३६ धिसमाप्तिनिरूपणम्
अथ कन्यासम्प्रदानीयमधुपर्कविधौ
मंत्रैस्तत्त्ववर्णनम् । एवं सम्प्रदा
६४ १ ५ ३७ नीयमधुपर्कविधिसमाप्तिवर्ण
नम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

प प प ७ अथ प्रवासिसुखस्य हेतु मंत्रेहत्य
८५ १ ५ ८ निरूपणम्
मंत्रेषि घप्रोक्तलवलीनपूर्वकं हवनी
८५ २ २ ८ यमंत्रस्य निरूपणम्
वहि प्रोक्त लक्ष्मसाहनस्थापनमंत्र वीला
न पूर्वकं संकल्पेहत्ता ब्राह्मणवरण
तहवन वृत्तजवन मंत्र निरूपणम्
८६ १ २ ९ वलिमालास्वाहनदर्शनमंत्रनिरूपणं
अश्मनमुपल आश्मनेऽस्थिनस्यवृसि
६६ १ १० ३२ लः मंत्रैः सेनिरूतै मणीकृवलीनम
हवनीयमंत्रवलीन पूर्वकं नवग्रहादी
८८ १ २ १२ नां हत्य वलीनम्
अथ परिवापयुतेषु शर्मवर्मादिगणे
षु प्रथमस्य मासुपुष्प मवू मंत्रनिरू
८८ २ ४ १३३ पणम्
अथ शर्मगणस्य हवनीयमं
९५ १ ७ ५२ त्रनिरूपणम्
अथ स्वस्त्ययनगणस्य हवनीय
९७ २ १० ५२ मंत्रनिरूपणम्
अथाभयगणस्य हवनीयमंत्रा
१०० २ २ २८ णां निरूपणम्
अथापराजितगणस्य हवनीय
१०१ २ १० ११६ मंत्राणां निरूपणम्
अथ वहिर्देशगतपात्रस्थितं रजातं
प्रति शुभाशुभानि निमित्तानि परी
क्ष्य निरूपणे पूर्वकं शुभाशुभ
१०७ २ ६ ६ बोलतलानिरूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

प प पृ ८ अथ प्रथमवेदे नाम मधुपर्क विधौ
मंत्रैः प्रकारवर्णनप्र. विवं सप्तवेदे
६६ १ २ ४६ दि नाम मधुपर्क विधि समाप्ति वर्णनम्
ततो द्वारपालानां मधुपर्क लक्षणं ने
६७ १ ८ ३ प्रकारनिरूपणम्
अथ पञ्चजीवदिनां मधुपर्क विधौ मंत्रैः
प्रकारवर्णनपूर्वकं पंचजीवदिनां मधु
६८ २ १ १० पर्क विधि समाप्ति वर्णनम्
ततः प्रथमाख्यां प्राणि स्थापनां तं
त्रे लेत्याराध्य होमेन च नैमना
६९ १ १ १५२ कं शान्ति प्रयोगानिरूपणम्
अथ पाभिषेक प्रयोगे मंत्रैस्तत
न्त्रप्रकार वर्णनप्र. विवं वि
धर्मेन तु राज्याभिषेक प्रयोग
७६ २ ३ ३३ समाप्ति निरूपणम्
अथ पपद्धति क्रम साते ज्ञाले रवन
प्र. विवं यजमानस्यादौ च नैमना
८० १ १० २ कक्रमनिरूपणम्
८० २ २ ३० लौकिकमित्यादि समास्ये निरूपणम्
प्र. वेदे नेराभिषेकादिने व राजपुरो
हित पौरोहित्य वर्णनप्र. विवं राज
८२ १ ८ ७ हितप्रधान संबन्ध वर्णनम्
ऐन्द्री शान्त्युक्त प्रकारेण सांवत्सरादीने
वरणवर्णनप्र. विवं लक्षणवतां कल
८२ २ ६ ८ शानां स्थापनविधि वर्णनम्
अथ पाश्चर्यलक्षु शान्तिकौतविधि प्र
कारेण सलक्षणा देवाः प्रकारेणाग्नि
८३ १ ६ ६ स्थापने मंत्र प्रकारनिरूपणम्
अथ पवेदिकरण प्रकार वर्णनप्र. वि
८३ २ २ २० वं मंत्रैर्व्याहृतिरेखादि क्रमेव वर्णनम्
८४ २ ८ ६ अथ पन्तग्रीव क्रमे मंत्रे राद्येक त्यानि
रूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

गोहवनीयमंत्र २ कृदि

९ ५ ५ ७ पुरोहितस्य स्नात्यवलिनं प्र
१०८ १ ३ १० वेदं उपरागकर्मवलिनम
उपयम्य विहितमभवहव
१०८ २ १ ८ नीयमंत्रनिरूपणम्
स्त्रालीपाकहोमानां प्रयोगं
स्त्राकृतिभेदेन हवनीयमंत्रनि
१०८ २ ८ २१ रूपणम्
वह्निहोमे तस्य वमागहोम
मंत्रवलिनं पूर्विकं मिश्रहोमानां
११० १ १ १० वलिप्रार्थनामंत्रवलिनम
प्रत्यालीनपालिपादस्थितस्य
वलिनं पूर्विकं उपरागेण सि
११० २ १ ३ हमाश्रिवलिनम्
सेकपात्रस्य स्नानस्य पुनः अर्चं
नैमित्तिककारिभिरागतः स्नान
विधौ स्थानभेदेन मंत्राह
नम् दोषिरक्षायै गणेशपू
११० २ ३ २६ नेप्रयोगं मंत्रनिरूपणम्
ललगनतः पूर्विका प्रोक्षिप्य
नस्य वर्त्मस्य जलेन राजस्नाभि
१११ २ ८ ६ षेकने मंत्रनिरूपणम्
उपयमद्रूमनगतस्य राज्ञ अ
भिषेकने हेमादि कुंभेन पूर्वा
दिकाष्ठास्थितेन जातिभेदेन
ग्रामास्येन तेजःमंत्रैः केनेत्याभि
११२ १ ५ ८ षेकनामितिनिरूपणम्
पुरोहितेन हस्ताभिषेकं प्रवर्त्य मंत्र
रवलनं पूर्विकं ऋग्वेदिका
११२ २ ६ ११ र्णानां मंत्रपूर्वकाग्रवलीनम
नवल्मंत्रैः पुरोहितेन हस्ताभिषे
११३ १ ७ १२ कप्रकारानिरूपणम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

१	८	८	७	राज्ञस्त्वभिषेके न पुरोहित स्या मुहीश्यान इति स्वत्रवे षपवक मंत्रं तु यावदिति लेख न पविवं स्व न मंत्राणांति
११३	२	९	२.	स्वपत्नम्
				पुनः [illegible] पेदेका पु रः स्वद इति मंत्रेण राज्ञः पु रोहित स्नानाभिषेक न वले न पविवं सान्नो स्व द्विवे दपोः संस्नाने स्वगेदवि
११४	२	९	५	द्धाल एव न मंत्र वलिनम्
				ब्राह्मणानां स्त्रीभिः पुत्र वतीभिः राज्ञि स्नानाभिषेक न पविवं स्व मात्रादीनां नक्ष
११५	१	४	७	स्त्राणि स्वपत्नम्
				नतः सांवत्सरे देह मकुंभे गहे ला कुंभेन दवे न स्व राज्ञाभि त्वादि नि मंत्रे राजा न माभि षिंचेदि त्यादि लेख न पविवे
११६	२	७	१०	पुनस्तमंत्राणां निस्वपत्नम्
				स्नानाभिषेक स्य राज्ञः कृत्य वलिन पविवं षोडशोपचा रे विष्णु पूजने प्रतिसंवत्सरा
१२२	२	८	७	वलिनम्
				नत पीठ पूजा विधाय व मं
१२३	१	५	१०	त्राणां निस्वपत्नम्
				नृपविष्णुध्यान वलिन प
१२३	२	८	३	विवं पुनर्लोक्ष्मा वाहन मंत्र वलिनम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

१ ५ ५ ३ ततो विघ्नोः स्थिरीकरणादीनां
प्रत्येकं क्रमनुज्ञा मंत्र वर्णन पू-
र्विकं एकं विघ्नोकरणेकरणेव
१२४ १ १ ११ र्तव्यमः तत्र इति वर्णनम्
ततः पाद्यादीनां प्रत्येकं मंत्र वर्ण-
न पूर्विकं पुनराचमनीयप्रकार
१२४ २ २ ७ वर्णनम्
पादुकादिभिरुपचरणे लग्नमंत्रैः
१२४ २ ८ ३९ सावं विघ्नमुक्तानीविधि वर्णनम्
श्रीयमपि पूज्य देवाङ्गाङ्गसेवा
ख्यावरण पूजारम्भे प्रथमावर-
१२६ २ ७ ५ णविधिपवकमंत्रैः पूजादि वर्णनम्
१२ १ २ ७ द्वितीयावरणमंत्रैः पूजादि वर्णनम्
१२ १ ७ ९ तृतीयावरणमंत्रैः पूजादि वर्णनम्
१२ १ ९ २ चतुर्थावरणमंत्रैः पूजादि वर्णनम्
पंचमाख्यावरणमंत्रैः पूजादि
१२ २ १ २० नीरूपणम्
धूपादीनां दानविधानं प्रति
प्रकार हस्तति भ्यां तन्मंत्र नि
१ २ १ २० रूपणम् [illegible]
ततो कुमंत्र हस्ता राजेन्द्र सेव
२ ९ २ लग्नि रूपणम्
राजतत्वनिरूपणपूर्विकं सांवत्स-
१ १ ४ रहत्य वर्णनम्
राजहस्ते रामावलम्बगोपानु विशे-
१३ १ ४ ८ षवर्णनम्
१३ १ ६ ८ ततपुरोहितहस्त्य वर्णनम्
१३ १ ८ २३ सांवत्सरोक्त मंत्रैः राजहस्त्य वर्ण- ५८
नम् इति विष्णुधर्मोत्तरे रक्षा मार्जन ५८
राज्याभिषेक पद्धतिसहिता सूचीपत्रं समाप्त

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

हरनाम पत्र ८

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

१

सूचीपत्रं राजवल्लभस्य

१

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

सूचीपत्र राजवल्लभ

पत्र	पृ	पंक्तिः	
१	१	१	गणेशादिनमनपूर्वकं गृहाद्यारंभमुहूर्त्तनिरूपणं मासपक्षादिभिः राजवल्लभमंडने प्रथमलक्षणं
३	२	९	राजवल्लभमंडनस्य द्वितीयलक्षणे गृहस्त्रवास्तुपूजनस्य षोडशोपचारैर्मेघाज्यदुग्धादिभिस्तु होमस्य च निरूपणम्
५	२	५	राजवल्लभमण्डनस्य तृतीयलक्षणे ह्रस्वदीर्घवर्तुलाकारतया गृहादिसुभासुभमुखनिरूपणम् तेषां शुभाशुभफलकथनञ्च न
७	१	३	राजवल्लभमण्डनचतुर्थलक्षणान्तर्गतविंशतिगुणसप्तदोषप्राकाराष्टपंत्रवापीकूपतडागप्रेमनिर्माणप्रमाणं निरूपणम्
९	१	३	राजवल्लभमंडनपञ्चमलक्षणे समासव्यासमेदतो राजगृहनिवेशादिलक्षणानिरूपणम्
			राज

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

सूचीपत्रं राजवल्लभस्य

पत्र	पृष्ठ	पंक्तिः	कादश
१८	१	१०	राजवल्लभमण्डनैकादशोल्लासे दिनशुद्धिपूर्वकमुहूर्तमारंभनिवेशमुहूर्तस्य कथनं विवाहमुहूर्तस्य च
२०	१	१	राजवल्लभस्य द्वादशोल्लासे दिनरात्रिप्रमाणपूर्वकशरीरस्वरोदयद्वादशलग्नस्य ग्रहदृष्टिफलदोषनिरूपणम्
२१	१	७	राजवल्लभमण्डनस्य त्रयोदशोल्लासे समासतः सर्वमुहूर्तनिरूपणम्
२२	२	८	राजवल्लभमण्डनस्य चतुर्दशोल्लासे तिथ्यादिनिर्यात्रायां दुर्गाशकुन पिङ्गलाशकुनादिवर्णनम्

समाप्तमिदं सूचीपत्रं राजवल्लभस्य

श्रीरामाय नमः

लिखितमिदं नंदलालेन

शुभम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri